

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EILER NYSTRØM

HOLBERGS
EGENHÆNDIGE VOTA

SOM UNIVERSITETSPROFESSOR

UDGIVET AF
HOLBERGSAMFUNDET AF 3. DECEMBER 1922

C. A. REITZELS FORLAG - KØBENHAVN
MCMXXVIII

At der fra Holbergs egen Haand fandtes Vota i Embedssager, afgivne af ham i Egenskab af Universitetsprofessor, har længe været kendt. Allerede Werlauff har i sine »Holbergiana« i sjette Bind af Nyt historisk Tidsskrift, der udkom 1856, og i sine »Antegnelser« til Holbergs Lystspil fra 1858 aftrykt enkelte. Siden har Henning Matzen ved sine Studier til Universitetets Retshistorie stødt paa andre i Universitetsarkivet og benyttet dem i sit Værk, og ligeledes har Chr. Bruun og S. Birket Smith for mere end en Menneskealder siden beskæftiget sig med disse Holbergske Vota og publiceret flere af dem. For Holbergforskningen har altsaa disse Aktstykkers Eksistens ikke været ukendt, skønt man vel næppe har tænkt sig, at de endnu var til Stede i saa forholdsvis stort et Antal, til Trods for at mange i Tidens Løb sikkert er forgaaet. Af de her meddelte 86 større og mindre egenhændige Vota og Optioner af Holberg er næppe mere end omkring en halv Snes tidligere offentliggjort.

At de som officielle Embedspapirer hører hjemme i Universitetsarkivet, det er en given Ting. Men dette Arkiv har i ældre Tid haft en ond Skæbne. Allerede i det attende Aarhundrede er talrige Aktstykker, baade ældre og yngre, fjernet derfra for at benyttes ved videnskabelig Forskning, uden at man senere, efter Benyttelsen, har gjort sig den Ulejlighed at faa Akterne tilbage paa deres Plads — et Forhold, der hænger sammen med Datidens Opfattelse af et Aktstykke som et historisk Dokument i sig selv og ikke som et Led i et organisk Hele. Af Universitets-Cirkulærer og andre originale Aktstykker, udgaaet af Konsistoriums Virksomhed, var to Pakker havnede i den Kallske Haandskriftsamling (Nr. 150 og 151 blandt Folianterne) og bevaredes paa det Kgl. Bibliotek, indtil de 1902 afgaves til Universitetsarkivet.

Senere er disse prisværdige Bestræbelser for, ud fra et Proveniensen-Synspunkt at rekonstruere dette for Lærdomshistorien saa værdifulde Arkiv, fortsat, men endnu er Udsondringen af Bibliotekets Haandskriftsamlinger, for blot at holde os til de Holbergske Vota, ikke ført helt til Bunds¹.

Som sagt: at disse Vota skulde være til Stede i deres oprindelige Antal, er ikke til at vente, men desværre ligger de endnu eksisterende heller ikke samlede inden for Universitetsarkivet, skønt de alle maa betragtes som Indlægsakter eller Bilag til Konsistoriums Forhandlingsprotokoller, de saakaldte Acta Consistorii; at disse mangler for Aarene 1725-47 betyder i denne Forbindelse ikke noget. Universitetsarkivets Ordning, som navnlig under den nuværende Arkivar er bragt et mægtigt Skridt fremad, er imidlertid ikke ført til Ende endnu, og navnlig staar den sidste arkivtekniske Afpudsning tilbage. Netop af den Grund tør Udgifveren ikke indestaa for, at alle bevarede Holberg-Vota er fremdraget, men er tvertimod mest tilbøjelig til at tro, at der findes flere, som det da maa falde i Eftertidens Lod at bringe frem for Dagens Lys. Hvor vanskelig Opsporingen under de forhaandenværende Forhold er, fremgaar deraf, at det ikke er lykkedes at finde Originalen til den af Chr. Bruun i hans Bog om Holbergs trede Epistler (1895) S. 53 aftrykte Udtalelse fra Maj 1720, hvori Holberg beder om Lov til kun at tage fem Lodder i det Lotteri, der er oprettet til Indløsning af de under den store nordiske Krig udstedte Møntsedler. Den er derfor ikke medtaget i nærværende Samling. Noget Votum er det i Grunden heller ikke, blot Svar paa et Cirkulære; Holberg blev nemlig først i Decbr. 1720 voterende Assessor i Konsistorium.

Holbergs Vota er fremkommet ad rent embedsmæssig Vej — det er Udtalelser, han som Konsistorialassessor, senere tillige i Egenskab af Kvæstor, var pligtig til at afgive. Som Grundlag for den mundtlige Forhandling i Konsistorium, ofte ogsaa for at faa et Spørgsmaal, som allerede var behandlet der, nærmere belyst, udsendte Universitetets Rektor Cirkulærer, hvormed i Reglen fulgte Akterne i de omhandlede Sager, Ansøgninger og

¹ Sml. Votum LXXXV og LXXXVI i nærværende Samling.

Breve, Svarkoncepter m. m., og Konsistoriums Medlemmer gav da Cirkulæret skriftlig Paategning om deres Mening i Sagen. Ofte sluttede dog en Professor sig til en af de foregaaendes Votum ved blot at sætte sit Navn ved Siden af hans. Hvor Holberg har forsynet et saadant Cirkulære med en selvstændig egenhændig Paategning, kortere eller længere, er hans Votum medtaget i denne Samling, derimod er det forbigaaet, hvor han ikke selv har givet sin Anskuelse Form eller Udtryk, men blot sluttet sig til en anden. Ligeledes er udeladt enkelte smaa og betydningsløse Bemærkninger, en Tilføjelse med hans Haand i et omsendt Koncept (Cirkulære af 18. Maj 1740) samt et med Holbergs Haand skrevet Koncept til et Tjenestebrev, hvori de andre Professorer har rettet (ved Cirkulære af 29. Jan. 1740).

Foruden Holbergs Vota er tillige medtaget saadanne »Optioner«, hvori han har udtalt Ønsket om at erholde et eller andet Emolument. De ordinære Professorers Løn — de blot designerede eller ekstraordinære fik i Reglen ingen — bestod i Tiender eller andre Indtægter af Jordegods, »Præbender« og »Prokuratorier«, som tilfaldt hver Professor efter hans Senium, d. v. s. hans Anciennitet. Hvert Fakultet havde sine »Corpora« — samlede Enheder af Jordegods, der da betegnedes: corpus primum, corpus secundum etc. Naar Jordegods, Residenspenge eller andet blev ledigt, lod Rektor en Optionsliste cirkulære, og Professorerne — hver efter sin Anciennitet — gav den da en Paategning om, hvorvidt man ønskede at overtage det paagældende Jordegods eller ikke. Hvor Holberg paa Listen udtaler Ønsket om at erholde dette eller hint, er hans Option medtaget, derimod ikke de ret talrige, hvor han tilkendegiver, at han *ikke* opterer — ikke vil overtage det ledige Gods.

Samlingen omfatter kun *egenhændige* Vota og Optioner, ikke Afskrifter. De er aftrykte med den mikroskopiske Nøjagtighed, som det er bleven Sædvane at gengive egenhændige Holbergske Affattelser paa, en Nøjagtighed som den store upedantiske Satiriker næppe selv vilde skøtte synderlig om, men som alligevel paa flere Maader karakteriserer ham. Udgiveren tør dog ikke paastaa, at han overalt har været lige heldig og lige konsekvent i

Afgørelsen af, om et Bogstav er stort eller lille, hvad ofte den mest øvede Haandskriftlæser kan være i Tvivl om. Tegnsætning og alt sligt, selv Skrivfejlene er bibeholdt, men naturligvis bemærkede i de ledsagende Noter. Fremmedord og Navne skrev man i Datiden med latinske Bogstaver, hvilket i Aftrykkene er markeret ved Kursiv, men kun hvor Holberg selv overholder Reglerne. Dog er hans egen Underskrift ikke kursiveret. Datoen er altid Cirkulærets (hvor den har kunnet fremskaffes), saaledes at man kan gaa ud fra, at Affattelsen af Holbergs Votum tidsmæssigt falder i de nærmeste Dage derefter. Selv er de næsten aldrig daterede.

Hvad de ledsagende Oplysninger angaar, da er de gjort saa kortfattede som muligt, for at ikke Holbergs egne Udtalelser skal drukne i en Uendelighed af Smaaforhold, der ikke vedrører Holberg, men angaar Universitetets indre Forhold, ofte de mest dagligdags og ubetydelige. De er netop gjort *saa* udførlige — eller kortfattede om man vil — som det udkræves for at forstaa Holbergs Stilling til den foreliggende Sag, og omhandler saa vidt mulig kun de Sider af Sagen, som Holberg tager Sigte paa. Sagen udredes ikke i sin Helhed. Det maa dog bemærkes, at det paa sine Steder har været meget vanskeligt at trække den rette Grænse, og det er næppe lykkedes Udgiveren overalt. Ligeledes maa det bemærkes, at de ældre akademiske Udtryksmaader med Vilje er bevaret i Referaterne, for at de saa vidt mulig kan falde i Samklang med Udtrykkene i Holbergs egne Vota.

De Bidrag til en Karakteristik af Holberg, som indeholdes i disse Vota, er det ikke Stedet her at udrede. Overhovedet vilde det være ønskeligt, om en Skildring af Holberg som Universitetsprofessor og Kvæstor opsattes, indtil Universitetsarkivet er fuldt ordnet, for at Billedet af ham i denne Egenskab kan blive alsidig belyst og Linjerne trukne op paa Baggrund af Datidens akademiske Forhold og Forudsætninger, som er saa vidt forskellige fra vore, at der hører et indgaaende Studium til for at kunne give en blot nogenlunde retfærdig Bedømmelse. Udgiveren vil dog ikke undlade i størst mulig Korthed at pege paa enkelte Træk:

Vi er med Hensyn til Holbergs Biografi og Kendskabet til hans Personligheds Karakter i ganske overvejende Grad henvist til hans Levnedsbreve og øvrige Forfatterskab. Deri finder man ganske vist udtømmelige Kilder at øse af, men det vilde dog ikke være uden Interesse at faa noget at vide fra andet Hold — at have et blot nogenlunde righoldigt historisk Materiale, opstaaet uden for Holberg eller i hvert Fald ikke tilrettelagt af ham med Offentliggørelse for Øje, at ty til. Men saaledes er det desværre ikke: Holberg har ønsket at gaa over i Historien med et bestemt Ansigt — han har selv tilrettelagt for os, hvorledes han ønskede vi skulde bedømme ham, og han har — kan man næsten sige — selv sørget for, at Midler til Kontrol af det, han fortæller, er berøvet os. I hvert Fald er disse Midler, dette uafhængige historiske Materiale, kun til Stede i ret forsvindende Mængde. Antallet af Breve fra ham er jo saa overordentlig ringe i Forhold til hvad den Mand ellers har skrevet, og hvad der findes af officielle Aktstykker om og fra Holberg er hurtig overset. Og naar han paa Embeds Vegne skulde udtale sig (i sine her udgivne Vota som Universitetsprofessor), da er det næsten altid i størst mulig Korthed — ganske i Modsætning til Kollegerne, der ofte lod Veltalenheden blomstre og skrev Sider fulde. Hvorfor det er saaledes, har han selv fortalt os i sin Epistel om »tidsspildende Brevvekslinger«. Her ligger Nøglen til, at Forholdet er, som det er — hans Forfattervirksomhed tog hans hele Tid og gik forud for alt.

Og at han af den Grund var lidet omhyggelig med andet skriftligt Arbejde — det tør man nok vove at paastaa. At Holberg, der levede i en Tid, hvor Brevskrivningskunsten var højt udviklet, ogsaa i denne Henseende stod paa Højde med eller over sin Samtid, naar han selv vilde det, det viser han i sine Epistler. Men det er blot fiktive Breve, Forfatterskab i en bestemt Form. I Dagliglivet var Holberg en slet Brevskriver. Naturligvis — havde han vidst, at hans Breve til Krigsbogholder Hagen i Trondhjem og hans hastigt nedskrevne Vota paa Rektors Cirkulærer to Hundrede Aar efter skulde blive optrykt med en rørende Nænsomhed, saa havde han nok lavet dem noget bedre. Men nu har vi

den Fordel, at vi tydelig ser, hvor liden en Tanke han skænkede Form og Indhold uden for sit Forfatterskab. Man faar hurtigt Øje paa Forskellen mellem Forfatteren Holberg, der bevæger sig i Offentlighedens Lys, og den private Holberg i det daglige Liv — selv om Forskellen i det rent Ydre, Ortografien, ikke har været saa stor, fordi denne Side af den skriftlige Udfærdigelse i Datiden var en Sag, som en Forfatter, der vidste hvad hans Tid var værd, overlod til sin Bogtrykker. Det ser dog unægtelig mærkeligt ud, at Holberg skrev en hel lille Afhandling om ortografiske Regler (som maaske slet ikke er saa alvorlig ment!) — og saa ikke bekymrer sig alt for meget om Regler, naar han skriver privat. Han gør ligesom alle andre paa den Tid: bogstaverer temmelig tilfældigt og lader navnlig haant om al rimelig Tegnsætning; i den sidste Henseende er han værre end Gennemsnittet i sin Samtid. Og hvor han dog sjusker med disse egenhændige Affattelser! Han glemmer Ord og Stavelser og har næsten aldrig Tid til at sætte Prik over ö'erne — hvad der paa sine Steder er af en ejendommelig Virkning! Det er aabenbart gaaet i en susende Galop. Og saa er hans Breve kedelige; er der endelig en Morsomhed, saa er den af en underlig ufuldbaaren eller svindsottig Art, ligesom han ikke her vilde ofre noget af sit dyre, lødige Lune — det skulde bruges i Produktionen.

Ogsaa uden for det formelle — i selve det reelle Indhold — synes den Holberg, vi kender fra hans Skrifter, at være en anden end den Holberg, vi stifter et overfladisk Bekendtskab med gennem de faa direkte Efterladenskaber, der er levnet os, og hvad vi ellers nøjsommeligt kan opspore hist og her. Det er kun Smaatræk og det er kun Fingerpeg vi faar. Men de peger i samme Retning: Holberg var uden for sit Forfatterskab en *konservativ* Mand, og saa jævnt borgerligt paa sin Tids Forhold, ingenlunde frisindet eller overlegent. Han rettede sig som den gode Borger strengt efter Loven og efter hævdvunden Skik og Brug.

Et meget karakteristisk Eksempel er hans Stilling i Student Høbergs Sag. Man erindrer, at Aktørerne ved den første danske Skueplads i Lille Grønnegade for største Delen var Studenter, og at Universitetet med alt andet end venlige Øjne saa paa

denne Virksomhed, og at det til sidst gik ud over Jens Høberg — den første Arv i de Holbergske Komedier. Han blev sat ud af Walkendorffs Kollegium, hvor han var Alumnus. Der førtes om denne Sag vidtløftige Forhandlinger i Konsistorium, og her var Holberg til Stede. Men han, der i Fortaler til sine Komedier ingenlunde mente det var uanstændigt for »smukke Folks Børn«, som til sin Tid skulde være Degne og Præster, at lade sig bruge til »teatraliske Eksercitier«, han fulgte i Konsistorium — ganske vist ikke det mest haardkogte konservative Mindretal, men det liberale Flertal, hvis Anskuelse dog var Holbergs qua Komedierskriver stik modsatte; man ansaa det netop for et »uanstændigt Levned« for en Student saadan at spille Komedie — og det gjorde Holberg qua Professor ogsaa. Det er mærkeligt at se, hvor let han som Universitetsprofessor var i Stand til at skyde Komedienskriverens Ham af sig¹.

Holbergs konservative Sindelag manifesterer sig ogsaa paa flere Maader i hans Udtalelser som Professor. Det var Skik, at Kancelliet, naar der indkom Ansøgninger i Ægteskabssager o. lign., indhentede en Udtalelse fra Konsistorium, og Holberg udtalte sig med synlig Interesse om saadanne Sager og altid i konservativ Aand. I 1727 — altsaa paa det Tidspunkt, da Holberg endnu stod i eller i hvert Fald netop lige havde forladt den skæmtsomme Digtning — kom der et Andragende til Erklæring fra en Bondemand, der gerne vilde giftes med en Kvinde, som tidligere havde haft hans Stiffader til Ægte. Meningerne var stærkt delte i Konsistorium, men Holberg havde sit faste Standpunkt i den konservative Lejr mellem de ortodokse Teologer. Han kunde ikke gaa med til at nedbryde »decorum« og »reverentiam«, men holdt paa den bestaaende stærkt forældede Ægteskabslovgivning. Andreas Højer havde i 1718 udgivet et juridisk Skrift, der kritiserede de gammeldags Anskuelse paa dette Omraade, og Birket Smith har sagt et Sted, at Holberg maaske forfægtede det konservative Standpunkt netop for at gaa imod Hojer² — men det er der vist ikke noget om. Holberg udtalte

¹ Se iøvrigt herom Nystrom, Den danske Komedies Oprindelse (1918), S. 176 ff.

² Ill. Tid. 1884-85, Nr. 9.

sig som han gjorde, fordi han mente det. Aaret før havde en Blodskamssag været for, og her havde Holberg heller ikke kunnet raade til »moderation« — Parterne maatte efter hans Mening begge dømmes fra Livet, som Loven bød. Holberg stod her ene mod alle sine Kolleger — som den mest konservative¹.

Rundt omkring i hans Udtalelser som Universitetsprofessor finder man Ytringer, som viser, at han kun ugerne gaar med til noget nyt — stadig kommer det Udtryk igen, at dette eller hint er en »novitet« og bør undgaas, at den og den Paastand er ganske ny — thi Holberg holder paa den gamle Praksis. Han er i Virkeligheden en Jeronimus-Type af sin egen Slags. Skønt han selv i sin Ungdom havde haft stærk Udve og Trang til at se sig om i Verden, udtaler han sig flere Steder i sine Skrifter om det forkastelige i denne Ungdommens Rejselyst, navnlig naar Udenlandsrejserne var uden bestemt Formaal. Men paa sine ældre Dage ivrer han ogsaa imod Studierejserne. En islandsk Student, der studerede i Leipzig, var kommen i Nød og bad 1751 om et Stipendium af Københavns Universitet, hvorfra han var udgaaet, men Holberg svarede, at naar han ingen Penge havde, kunde han være blevet hjemme, hvor han lærte det samme som i Leipzig, og havde Holberg haft noget Stipendium, havde han heller givet det til en anden, »hvis merita ere herhjemme bekendte«². Noget Træk af Velvilje mod — eller velvilligt Syn paa Medmennesker, navnlig Smaafolk, støder man heller ikke paa. I hans sidste Aar var der en Husmand, der vilde bygge sig et Hus paa et Overdrev, der hørte under Universitetets Gods og hvor der laa en lille Skov i Nærheden. Men det kunde Holberg ikke gaa med til. Husmænd, mente han, skulde bo i Landsbyerne; naar denne, der her var Tale om, vilde bygge sig Hus paa saa ubekvemt et Sted, tilmed paa egen Bekostning, saa maatte det være, fordi han vilde »benytte sig af« Skoven i Fremtiden — med andre Ord: leve hæderligt af Skovtyveri. Bedre troede Holberg ikke sine Medmennesker³. Kun om Disputerevæsenet er han i Over-

¹ Votum VII og IX i nærværende Samling, jvfr. Matzen, Universitetets Rets-historie I, 223, Note 1.

² Votum LXXXII, jvfr. Werlauffs Antegnelser til Holbergs Lystspil (1858), S. 55.

³ Votum LXXXV.

ensstemmelse med sig selv, ogsaa naar han udtaler sig inden for Universitetets Mure. Han skriver 1732, at han »ingen Ide haver om arte disputandi og af alle Professoribus dertil mindst er bekvem«¹.

Holberg kom vistnok i det hele godt ud af det med Kollegerne ved Universitetet. Egentlige Venner blandt dem havde han næppe, saa lidt som han havde Venner i andre Lejre; thi det er sikkert alle Holbergforskere nu enige om, at de »højfornemme Herrer« og »Venner«, som han har indført i sit Forfatterskab, kun er litterære Fantomer. Ved Universitetet stod Hans Gram ham embedsmæssig nærmest — Holberg fulgte lige efter ham i Senium og fik ved Optionerne det Professorgods, som Gram afgav. I Voteringerne slutter han sig ikke sjældent til Gram, og der synes i Reglen at være skøn Enighed mellem dem, selv om Holberg nok en sjælden Gang kan lade en Anelse af Uvilje mod ham komme til Syne. Da det i 1742 forlanges af Professorerne, at de skal gøre Rede for, hvad de har udrettet m. H. t. Udarbejdelse af Skolebøger (præcepta), svarer Gram, som naturligt er, kun for sig selv, bl. a. at hans »pensa i Skolepræceptis ere historica«; men Holberg, der voterer umiddelbart efter, mener at Gram burde have oplyst, at ogsaa Holberg efter Consistorii Begæring havde udarbejdet historiske og geografiske præcepta, »thi det var noget, som jeg og enhver havde gjort, og burde gøre mod ham i lige casus«². Det synes at vise en Slags Irritabilitet fra Holbergs Side mod Gram paa dette Tidspunkt.

Sammenstød med sine Kolleger undgik Holberg naturligvis ikke i sin lange Embedstid ved Universitetet. Vi ved saaledes, at der fandt en ikke helt behagelig Meningsudveksling Sted mellem den daværende Rektor, Teologen Peder Holm, og Holberg, da han 1751 gik af som Kvæstor³. Men til aabent Brud kom det kun med Peder Horrebow, Professoren i Astronomi, med hvem Holberg havde flere Processer. Der havde aabenbart længe været et spændt Forhold mellem dem, og Misstemningen bundede i Forhold, der laa helt tilbage i den Tid, da de begge blev ansat ved

¹ Votum XII.

² Votum XXV.

³ Se herom bl. a. Dahlerup, Holberg Breve, 169 ff.

Universitetet. Ligesom Holberg fulgte efter Gram i Senium, saaledes fulgte Horrebow efter Holberg, men Horrebow mente, at Pladsen efter Gram tilkom ham og ikke Holberg. Dertil kom, at Horrebow som mangeaarig Efor ved Walkendorffs Kollegium nok ikke havde rigtig Orden i sine Regnskaber, hvilket Kvæstors Falkeøjne hurtig havde observeret; og da Holberg 1747 paa-talte det, mente Horrebow, at »det maatte røre af en gammel, uden Tvivl ilde funderet rancune«¹. Først da Holberg efter Grams Død 1748 indtog Sædet som Universitets Senior, slog imidlertid den gennem mange Aar ulmende Brand ud i lys Lue, og der faldt da ogsaa meget kraftige Udtalelser fra begge Sider. I Holbergs Indlæg i denne Sag skinner ganske tydeligt den store Polemiker igennem².

Kunde der saaledes nok være Holberg og en eller anden af hans Universitetskolleger noget imellem, saa var der Enighed fra alle Sider om Anerkendelsen af hans Virksomhed som Kvæstor. Da Holberg den 20. April 1737 udnævntes til Universitetets »Rentemester«, som det oprindelig hed, og samtidig fritoges for Forelæsninger, var han i den praktiske Universitetsgerning kommen paa sin rette Plads. Han viste her virkelige Anlæg — et udpræget Administrationstalent og store købmandsmæssige Evner. Holberg var ikke Bergenser for ingen Ting.

Han undlod aldrig at tage Ordet i økonomiske Spørgsmaal og Kollegerne udbad sig altid hans Mening. Han kendte alle Fineserne ved Bestyrelse af Jordegods, forstod at anbringe Midlerne paa den Maade, der gav størst Udbytte, og passede paa, naar Kirker, Kollegier og Residenser skulde repareres, at Haandværkerne ikke berigede sig paa Universitetets Bekostning. Da en Muremester i 1743 gav Overslag paa Reparationer ved Walkendorffs Kollegium, mente Holberg, at man ogsaa skulde tage Tilbud fra andre, thi »saadanne præcautioner plejer man at bruge udi Arbejde af langt mindre Bekostning«. »Og holder jeg det«, tilføjer han, »særdeles fornødent i Henseende til Jens Olsen — det var Muremesterens Navn — hvilken jeg har den

¹ Votum LIII.

² Votum LXIV.

Lykke at kende¹. Holberg havde altsaa ogsaa Tid til at holde et Øje med Jens Olsen — og det næppe for hans Dyders Skyld. Ogsaa for Universitetsbibliotekets økonomiske Forhold udviste Holberg en udpræget Interesse, og overhovedet for alt, hvad der hed Bøger og Bogtryk — i Særdeleshed Eftertryk! Herom gav han gerne sin Mening til Kende, naar blot Lejligheden var der.

Da Holberg endelig blev træt og 1748 besluttede at trække sig tilbage fra denne Post, kappedes Kollegerne om at formaa ham til at blive. Man kaldte ham en »optimus Qvæstor« og bevidnede, at han havde bragt Kvæsturens Forretninger i saadan »Stand og fuldkommen Rigtighed«, at de herefter »med ringe Møje« kunde holdes i Orden². Holberg, der ikke kunde modstaa disse Lokketoner, blev en Stund endnu. Og da han saa, tre Aar efter, i 1751 tog sin endelige Beslutning, saa var det lutter Idyl og Hjertelighed, hvori de nævnte lidt skarpe Udtalelser fra Rektor Holm ikke kunde bringe nogen væsentlig Mislyd. Da Holberg i April 1751 rejste ud til sit Gods efter at have overgivet Kvæstor-embedet i Henrik Stampes Hænder, lød der kun Taksigelser til ham for hans »vindskibelige« Administration af Universitetets Anliggender³. Holberg gik af med fuld Honnør og alle Kollegernes Anerkendelse.

¹ Votum XXXVIII.

² Universitets-Arkivet. Cirkulære 1748, 15. Oktbr.

³ Votum LXXVII.

1717, 24. Decbr.

I

Efter at Professor Metaphysices Joh. Fred. Wandal var død 1717, var hans Professorresidens bleven ledig og samtidig opgav Prof. Peder Horrebow (eller som han den Gang skrev sig: Horreboe) 100 Rdr., han hidtil havde haft i Residenspenge. Rektor udsendte som sædvanlig en Meddelelse derom til Universitetets Professorer (en »Optionsliste« eller »Optio« som det kaldtes) og bad dem udtale sig om Ønskeligheden af at erholde disse Emolumenter. Herpaa svarer Holberg (som stod næstnederst paa Listen):

Jeg *opterer* i Guds navn de 100 Rixdaler *residentzpenge*

Ludvig Holberg

1718, 30. Maj.

II

Efter Prof. Wandals Død blev endvidere Stipendium Pædagogii I ledigt. Ogsaa herom udsendtes Option, og Hans Gram, der hidtil havde haft Stipendium Pædagogii II, opterede Stipendium Pædagogii primi, medens Holberg, som denne Gang stod nederst paa Listen, svarer:

Jeg *opterer* udj Guds navn *Stipendium Pædagogii 2.*
Kiøbenhavn d 14 *Junij* 1718

L Holberg

1719, 6. Septbr.

III

Universitetets Ridefoged Christen Knudsen, der skal forelægge Stiftamtmand F. C. Adeler Bøndernes Fæstebreve, Reverser og Tiende-

breve, hvoraf han endnu mangler en Del, beder Rektor om at faa tilsendt hvad Universitetets Professorer har af den Slags. Paa det i den Anledning omsendte Cirkulære bemærker Holberg:

Denne *ordre* er mig bleven viiset og skall saa snart som mueligt efterleves

L Holberg

1722, 10. April.

IV

Efter Prof. Henrik Weghorsts Død (2. Febr. 1722) er Ledøje Kirke-tiende bleven ledig. Prof. Johs. Trellund opterer denne Tiende og afgiver samtidig Gandløse, medens Prof. Andr. Frølund opterer Gandløse og kvitterer Gladsakse, og endelig ønsker Prof. Hans Gram Gladsakse i Stedet for Sæby. Sluttelig bemærker Holberg paa Options-listen:

Jeg opterer Sæby kirke

L Holberg

1722, 4. Maj.

V

Ved Henrik Weghorsts Død er endvidere Glims og Aagerup Kirke-tiender blevet ledige. Ligesom ved den foregaaende Option ønsker en Række af Professorerne at ombytte deres (mindre indbringende) Kirketiender med andre. Gram ønsker at opgive Skensved og Kornerup Tiender til Fordel for Svogerslev og Jersie, og Holberg bemærker da:

Jeg opterer Skendsved og Kornerup tiender og kvitterer Houderops¹ tiende, som er fæsted til Mad Eggers Sal: Mag: Kaalunds i Jersie for 6 pd 3 tønders bygg, hvor af ieg veed ikke rettere end canon er 2 pd:

L Holberg.

1) 3: Havdrup, Tune Herred. Sml. Werlauff, Antegnl. til Ludv. Holbergs første atten Lystspil, 2. Udg., S. 80, og Carl S. Petersen, Holberg i Sorøegnen, K. 1924, S. 9 f.

1723, 2. Marts.

VI

Da Chr. Reitzer 1723 gik af som Professor ved Universitetet, kom Halvdelen af Taarnby Kirketiende »in optione«. Atter her ønskede mange af Professorerne at gøre Forandring, bl. a. Gram, der ønskede Gandløse i Stedet for Gladsakse. Holberg noterer paa Optionslisten:

Jeg i Guds navn *opterer* Gladsakse Kirke og *quitterer* Sæby

L Holberg

Derefter opterer Prof. Med. Johs. Buchwald Sæby Kirke.

1726, 30. Septbr.

VII

Universitetet har faaet tre Sager til Erklæring. Den ene angaar et Søkendepar, der har begaaet Blodskam; Manden er gift, og de er begge dømt fra Livet. Biskop Christen Worm og Prof. Hans Steenbuch mener, at Kongen kunde skænke dem Livet, da der intet Barn er avlet og da der ikke foreligger andre Beviser end deres egen Tilstaaelse. Den anden Sag angaar en Ægtemand, der er dømt fra Livet for 3de Gange begaaet Lejermaal; Bispen og Steenbuch ønsker at denne Dom maa formildes til strengt Arbejde. Den tredje Sag angaar Universitetspedellen Hans Lou, om hvem Biskoppen mener, at han bør tilholdes at forelægge Konsistorium sine Auktionsprotokoller til Eftersyn. Herpaa erklærer Holberg:

Jeg tör ikke understaae mig at raade til *moderation* saasom her er baade blodskam og ægtesængens brydelse, saa

ingen losagtigheds synd kand straffes hvis denne tilgives. Hvis en af dem allene havde giordt saadan bekiendelse, kunde man have faldet paa de tanker at det var skeed enten af et paakomen had til den anden, eller af fortvilelse og begiærlighed til at döe. Men de have begge frivillig for retten bekiendt; saa derfor i deñe sag ingen vidnisbyrd behöves. Hvad Ole Olsens leiermaal er angaaende, da er ieg af mening med Deres Hoiærværdigheder Biskopen og Hr Pr Stenbuck. Jligemaade om Hans Lou

L Holberg

Alle de øvrige Professorer sluttede sig i Blodskamssagen til Biskoppen og Prof. Steenbuch. Hans Lou (ell. Lau) nævnes 1728 som Pedel ved Akademiet (Grove, Kbhvns Huse og Indvaanere efter Branden 1728, S. 238).

1727, 14. Septbr.

VIII

I en Cirkularskrivelse erindres Universitetets Professorer bl. a. om at aflægge deres Kirkeregnskaber. Holberg meddeler:

mit Kirke regnskab skall fremlegges paa Löverdag¹.

L Holberg

¹ d: 20. Septbr.

1727, 31. Oktbr.

IX

Kancelliet har sendt Rektor og Professorer til Erklæring en Memorial fra Morten Clemensøn, hvori denne andrager om at maatte komme i Ægteskab med Anne Jensdatter, skönt hun tilforn har haft hans Stiffader til Ægte. Herpaa erklærer Holberg:

Dette ægteskab som her paastaaes er ikke allene forbudet ved den Danske lov men endogsaa ved andre *nationers* som *allegere* same *raisons* nemlig *decorum* og *reverentiam* og derfor ligesom de *inter gradus prohibitos* före *matrimonium cum Noverca* saa före de ogsaa *matrimonium cum quasi noverca* thi den som har min stiftader er min *quasi noverca* og den som har min stifson er min *quasi nurus* hvilken ieg *propter reverentiam* ligesaa lidet maa ægte som den der er min *nurus*. Jngen nægter at her io udfodres en *reverentia naturalis*, men de sige allene at den ophæves *subsequenti matrimonio* ligesom den naturlige *reverentia* en *pupilla* er sin *Tutori* skyld, men en *tutor* er kun *Pater temporarius*. *Novercæ* og *Vitrici* derimod *nunquam desinunt esse Novercæ et Vitrici, (i e)*¹ *quasi parentes*. Hvorom alting er saa er dette noget som Kongens lov ikke allene forbyder, men *allegerer causas prohibendi*, saa at *dispensere* herudi er lige som at ville sige at Loven har *confunderet* det som er mere *legitimum* med det som er *honestum et decorum*, hvilket ieg understaaer mig ikke at giøre underskriver derfor Deres Hoiærværdighedens Biskopens, *Confessionarij*² Hr Ass *Frankenauis* og Hr Ass *Grams votis*

L Holberg

Foruden de Professorer, Holberg nævner, sluttede Arne Magnussen og C. Bagger sig til den Anskuelse, at et saadant Ægteskab burde være forbudt som stridende imod gemen Ærbarhed; Baggers Erklæring lød: »Jeg underskrifver i alle maader hr. Assessor Holbergs meening«. De øvrige mente, at Kongen nok kunde tillade det.

Noverca = Stifmoder; nurus = Svigerdatter; vitricus = Stiffader.

¹ i. e. = id est. ² Confessionarius ☉: Søren Lintrup. Dette Votum er trykt af S. Birket Smith i Ill. Tid. 1884-85, Nr. 9.

1728, 24. April.

X

En Student Bernhard Moller er af to andre Studenter, Chr. Hummer og Jens Michael Sonne, trukket for Gældskommissionen og dømt paa Grundlag af nogle Reverser, som han selv paastaar at have underskrevet i Fuldskab. Der er gjort Eksekution i hans Klæder af Byfogden; han har klaget til Rektor, der har nedlagt Forbud mod Eksekutionen, da Konsistorium er Studentens rette Værneting, men det har ikke frugtet. I denne Sag erklærer Holberg:

Jeg vover mig ikke at *disputere* mod den saa kaldte lille *commissions*¹ *authenticitet*, saasom det er en rett af alle *agnoscered* og saasom en lovlig dom er gaaen over Moller efterdj han ikke i tide har *exciperet forum*; saa kand *Consistorium* uden at giøre indpass uden² andres *jurisdiction* ikke bemænge sig udi den sag og allermindst forhindre domens *execution* Jeg vilde ogsaa raade rebus sic stantibus Moller til³ at *aquiescere* for at spare videre omkostning eftersom ieg ikke kand see at *Consistorium* kand fælde anden dom hvorvel der kand være stor *appearance* til at han er bleven besnæred

L Holberg

De fleste Professorer var omtrent af Holbergs Mening, dog vilde nogle, bl. a. Gram, nok have Ram paa den Slags Optrækkeri, som disse »2 smukke Mænd« havde sat i Scene. Forøvrigt erklærede Sonne (han blev senere Byfoged i Kbhvn.), at han mod sin Vilje var blandet ind i Sagen og intet synderligt kendte til den.

¹ ∘: Gældskommissionen. ² Skrivfejl for: udi. ³ har først staaet: fra.

1728, 25. Septbr.

XI

Rektor erindrer Assessores Consistorii om, at der bør holdes Oratio Jubilæa, d. v. s. Tale ved Reformationsfesten paa Universitetet den

31. Oktbr. Professor Londemann vil ikke, da han for 2 Aar siden betalte Prof. Chr. Thestrup 16 Rdr. for at holde den, og Etatsraad Buchwald har ligeledes undskyldt sig. Rektor vil nu indhente de gode Herrers Betænkende om, hvad herved er at gøre: om man skal tilbyde Præpositus Communitatis denne Forretning? Det er tidligere sket. Ligeledes minder Rektor de gode Herrer om, at de skal indsende deres Kirkeregnskaber inden 1. Oktober. Holbergs Betænkning i denne Sag lyder:

Jeg har tilforn været af den tanke at *Præp: Com:* kunde holde *Orationen*; men falder nu gandske derfra, saasom ieg seer af Hr *Ass Grams* anmerkning at det vilde holdes for en *novitet*. Min meening derfor er, saasom her er *periculum in mora* at *Consistorium* tilholder *Prof Lond:* at forrette denne *act* og tillige med forsikrer ham at de 16 Rdr som han gav forrige aar nu igien skall blive ham *restituerede* og at *consistor* iligemaade forsikrer paa Hr *Etats Raad Buchwalds* vegne om same penge. Herved betages *Prof Lond:* all leilighed til at *tergiversere* herved betages ogsaa Hr *Etats[Raad]*¹ *Buchwall* all undskyldning, og vederfares ham her udi intet andet end goedt² som vederfoeres Hr *Pr Lond:* forgangen aar. Thi at samtlige *Professores* skulde skyde de penge samen holder ieg ikke med 1. efterdi det kunde blive til en aarlig Kopskatt (2) efterdi det kunde give anledning til en ubehagelig *critique* over *Universitetet*, og er dette sidste ogsaa at befrygte hvis saadant skulde forebringes *Patrono Academiae*

L Holberg

Biskop Worm havde i sit Votum udtalt, at han gerne vilde give sin Anpart af de 16 Rdr. og dertil havde flere Professorer sluttet sig.

Gram var navnlig imod, at Præpositus holdt Oratio Jubilæa og hævdede, at ingen Præpositus, der ikke tillige var Professor, tidligere havde faaet dette Hverv overdraget. Da det saaledes var en Novitet, maatte Tilfældet andrages for Universitetets Patron (som paa det Tidspunkt var Storkansler Ulrik Adolph Holstein).

¹ »Raad« er glemt i Orig. ² »goedt« er tilføjet over Linjen ved en efterfølgende skødesløs Gennemlæsning; Stedet giver bedre Mening uden.

1732, 14. Juli.

XII

Rektor Gram omsender en Række Punkter til Konsistorialernes Erklæring, bl. a. at der ufortøvet maa tages Bestemmelse om, hvem der i Professor Eloquentiæ Sted skal forrette Eksamen, thi hvis man ikke skulde bifalde, at det blev Kvæstors Vikar, maa det besørgeres ved en af de ordinære Professorer i det filosofiske Fakultet; endvidere, hvem der skal være famulus ved Universitetsbiblioteket, Johannes Schive, Matthias Jensen eller Benjamin Dass, og endelig: hvad Professorerne for sig og deres vicariis vilde have indført i Lektionskataloget og til hvilken Maaned de vil have deres disputationes ordinarias ansatte. Holberg erklærer:

J mine ringe tanker kand til *examen* ikke bruges uden en *Professor* helst som til *Magisterij-graden Candidati* ere Præster og *Rectores*. Jeg haver for at *evitere* den *inconvenience* tilbudet min tjeneste at *examinere in lingua latina*. følger ellers herudj hvad de andre finde for gott. Hvad *lectiones publicas* angaaer da vill ieg *tractere historiam universalem* og *Geographiam* een af deelene hver uge. Og hvad *Disputationen* angaaer da beder ieg at maa blive til sidst, eendel efterdj ieg har paataget mig at skrive *præcepta historica et Geographica in usum Juventutis*, som *in hoc re-*

rum statu absolute er nodigt eendeel ogsaa saasom ieg ingen *idee* haver om *arte disputandi* og af alle *Professoribus* der-til mindst er beqvem. J de ovrigte poster er ieg eenig med Hr *Etats R Bartholin*. Hvad ellers *famulum Biblioth* angaaer, da saasom Hr *Coll Thestrup* foregiver sig at have *prægnantes raisons* til *Dassis exclusion*, saa holder ieg for at same *raisons* først bör hores. Ellers holder ieg ingen beqvemere end Skive

L Holberg

1732, 15.-16. Decbr.

XIII

Rektor Gram omsender til Erklæring en Sag om Erhvervelse af Kommandør Ulfeldts Grund ved Trinitatis Kirke (hvor forhen islandsk Købmand Niels Terkelsens Gaard stod) til Begravelsesplads for Lig af Middelstanden. Endvidere en Sag om en fattig islandsk Student, som har bedt om Kredit med Erlæggelsen af sumptus for Deposits, og da han skulde legitimere sig, er fremkommen med en Attest om, at han har begaaet Lejermaal i sin Skoletid og derfor har udstaaet Kirkens Disciplin. Gram er for sit Vedkommende tilbøjelig til at vise ham Barmhertighed. Holberg erklærer:

Mig synes denne leilighed ikke bør forsömes angaaende de¹ iord at kiobe som *Trinitatis* kirke behöver. Udviisningen synes heel ubeleilig mit om vinteren. Hvis de kaalde maaneder kunde gaae forbi vilde ieg nok paatage mig det. Om Jslænderen er ieg af tanke med *Magnif Rect.*

L Holberg

¹ Saaledes i Originalen.

1733, Januar.

XIV

Kildebrønde og Snadeløv (∴: Snoldelev) Kongetiende er ledige. Biskop Worm operer Kildebrønde og afgiver Gundsømagle, Gram operer Snadeløv og kvitterer Herslev. Holberg noterer derefter paa Optionslisten:

Jeg *operer Gundsemagle* tiende item Herslov tiende og *kvitterer* (1) Jersie tiende som er bortfæsted til *Mag Skytte* for 15 pd bygg *Canon* er 6 pd bygg (2) Thune tiende som er fæsted til Lauritz Jensen i Windinge for 18 pd og 2 tønder bygg *Canon* er 7 pd bygg

Holberg har glemt at underskrive sin Option.

1733, Maj.

XV

Biskop Anchersen i Ribe havde for Kongen klaget over Mag. Chr. Falster, som var Rektor i Ribe Skole, dels at han i sit Embedes Betjening ikke vedbørligt havde efterlevet Lov og Forordninger, dels ikke udvist skyldig Respekt og Lydighed over for sin Øvrighed. Denne Klage sendtes til Erklæring af Rektor og Professorer, som kort forinden ogsaa havde modtaget en Memorial fra Falster selv. I denne Sag udtalte Holberg sig saaledes:

Mig synes tienligt, saasom tvistigheden er mellem tven- de bekiendte brave mænd at *moderere* dette saa meget som mueligen og ikke at skikke Biskopens *memorial* til ærklæring, hvoraf kunde reise sig en fortredelig *process*; thi sagen kand komme i rigtighed, Biskopens myndighed *mainteneres*, og Skolen vel forsynes alleene ved at holde sig ved de ting som ere bekiendte og beviisligen giorte;

nemlig at *Ussing* er kun 3 aar gammel student, og ikke har aflagt de *specimina*, som udfodres af lærere udj vigtige Skoler, hvilket mig synes betænkeligt allerhelst paa en tid, da Skolernes *reformation* er i gierde. Jeg skulde ogsaa uforgribeligen meene med H Hoiærv: Biskop *Worm*, at, eftersom det er ikke titelen, men embedet, som udfodrer *specimina*, at da *vocatus* ikke kand *dispenseret* fra *examine Fac: Phil:* thi udj alle lover's og *fundatzers interpretation* iagttages de *regler*, at man ikke alleene efterseer bogstaven men endog *rationes legum ac foundationum*; thi byder loven ikke at antage en *Rectorem* uden *examine*, saa forbyder den ogsaa at antage en *Subrectorem*, efterdj forretningen er den selv same. Dette er i mine tanker *basis* til Skolernes opkomst, og har *Facultas Philosophica* merket hvad god virkning saadane *examina* giöre. Det er ogsaa ingen tvil paa, at om *Legislator* herudj allerunderdanigst blev adspurdt, io saadan *resolution* vilde falde som *extendede* sig baade til *Subrectores* og *Conrectores*. Jngen veigrer sig for *Examen* uden han tviler om sin *capacitet*, med mindre han er kalden til en langt bortliggende Skole udj Norge og derfor kand have aarsag til at anholde om *dispensation* hvilken vel efter vigtige omstændigheder ikke nægtes. Hvad de andre stridige puncter mellem Biskopen og *Rectorem* angaaer da faaer en hver at rette sig efter lov og *praxin* og er ieg derudj eenig med de andre gode Herrer *Consist:*

L Holberg

Om denne Sags Enkeltheder kan henvises til Chr. Bruuns *Falsteriana*, Kbhvn. 1869, S. 9 f., og Pers. *Tidsskr.* 2. R. I, hvor S. Birket Smith har trykt Holbergs *Votum* (S. 299 f.).

1733.

XVI

Fru Dorothea Rubens har for flere Aar siden forladt sin Ægtefælle, Generalmajor H. J. Weinmann, og er rejst til katolske Lande, hvor hun har erhvervet Skilsmisdom. Siden har hun og Marki del Pozzo Bueno samlevet som Ægtefolk, og Generalmajoren, der ikke har givet hende skellig Grund til saadan »Desertion«, ansøger nu om Tilladelse til at indtræde i nyt Ægteskab. Herom erklærer Holberg:

Mig synes, at, saasom sagen findes gandske klar paa *General Maj Weinmans* side at man ved en *simpel* erklæring kunde forestille *Gen*¹ at andet ægteskab *Reqvirenten* kunde tillades uden at mælde noget om dom, saasom det er vist for at befries for sædvanlige *formaliteter*, at Velb *General Major* har *adresseret* sig til Kongen, og det er skikket os til erklæring for at høre om sagen var rigtig saa at derudj kunde *dispenseres* og ej henviises til lands lov og rett hvormed *General Majoren* i denne *Casu* og i henseende til tiden ikke kand være tient

L Holberg

Gram medunderskriver Holbergs Votum.

¹ Der menes Overkrigssekretæren, General Poul Løvenørn, som har fremsendt Andragendet.

1735, 24. Jan.

XVII

Rektor sender Universitetets Professorer en Række Punkter, hvorom de skal udtale sig:

A. angaar, hvor vidt den bekendte Klokker Søren Matthiesen kan faa Huslejhjælp af Trinitatis Kirke og hvor vidt Universitetet skal udstede en Erklæring til Patronen for Stipendium Scheelianum, begge Punkter fremført af Gram. Biskop Worm mener ikke, at Klokkeren

ved Trinitatis Kirke kan faa Huslejhjælp, med mindre hans Kollega ved Frue Kirke ogsaa faar det, og oplyser, at der 1708 af Stipendiets Penge blev sat 4000 Rdr. i Pelts Gaard, der gik til Grunde i Ildebranden, og at Kongen eftergav Pelts Arvinger en Tredjedel af Beløbet.

B. om Forslag til Besættelse af to Pladser i Walkendorffs Kollegium.

C. angaar Kommunitetsprovsten Mag. Chr. Nold, der afgik i dette Aar, og hvem Thomas Bartholin mente man kunde udbetale 185 Rdl. Croner ved hans Afgang.

D. Kvæstor forlanger Oplysning om Professorernes Kirker, deres Beholdninger, Tilstand etc.

E. Om Fæstepengene af Kirkegodset skal gaa til Tiendehaveren (o: Universitetet) eller beregnes Kirken til Indtægt.

F. Om Graduering af Magistre ved det filosofiske Fakultet.

G. Om Dr. med. J. G. Böttichers Invitations-Program maa opslaaes paa den sorte Tavle.

Herom udtaler Holberg:

Lit: A. *refererer* mig til H Hoiærværdighed Biskopens tanker

Lit B gives mit *votum* til *Hee* og *Stork*¹.

Lit C *refererer* mig til *Etats R Bartholins*.

Lit D. ieg haver gjort forskudd saa vel forrige som dette aar paa henved 100 Rdr til Taarnbye kirke som mine regnskaber skall viise.

Lit E Eftersom det er mørkt og uvist hvem fæsted skall tilhøre enten kirken eller *Universitetet*, da synes mig efter noiere overveielse sikkerst at følge den allmindelige landerett som er grundet paa billighed ia paa *necessitet* nemlig, at den som tager landgilden tager ogsaa fæstet hvilket landgildtagerens *interesse* er at *moderere* efter gaardens tilstand alleene. Hvorfore ieg holder fore at alle kirkeiorders fæste rettest tilfalder kirkerne, og *consequenter* dette om-

tvistede kirkefæste til Bringstrup kirke som nu er trængende

lit F Om *Candidatis Magist: refererer* ieg mig til mit forrige *voluntum* saasom her behöves en *authentique* anordning for at forekomme tvistigheder der kunde siden reise sig saa vel *de jure magistrorum* som andre ting

lit G *Bottichers petitum* finder ieg og at være usædvanligt

L Holberg

Efter Litr. E. har Holberg begyndt at skrive sin Underskrift, men har atter tørret den ud med Fingeren, da han opdagede, at der var to Punkter til.

¹ Christen Hee og Samuel Storch.

1739, 5. Novbr.

XVIII

I en Skrivelse af 4. Novbr. 1739 indberetter Kapellan ved Trinitatis Kirke Lavrids Brøndlund, at en Kandidat til næste Deposits Jacob Hansen Coldrup, der bor i hans Sogn, er blevet bleseret af en Musketer og er Døden nær, og ydermere er inficeret af Dysenteri. Kapellanen anmoder Rektor om at lade Sagen undersøge og i Tide faa Drabsmanden paagrebet og arresteret. Rektor beder da Professorerne udtale sig om, hvorvidt denne Candidatus, der endnu ikke har deponeret, hører under den akademiske Jurisdiktion, og om hvorledes Sagen skal undersøges. Herom ytrer Holberg:

At *Consistorium* giver saadant tilkiende for Soldatens *Chef* dermed er ieg eenig med de andre gode Herrer i lige maade at der beskikkes en *Chirurgus* for at eftersee skaden. Men at vi videre strax skulde bemænge os i Sagen helst om personen endnu ikke er *Civis Academicus*, som Hr Prof Steenbuch vidner og antage paa vor bekostning

en *procurator* kand ieg ikke raade til. Krigsretten tager sig vel saadant an paa vort klagemaal, og hvis *delinquenten* tilstaar gierningen bliver han nok tilborligen straffet. J det ringeste er det beste at lade det blive ved de første anstalter til videre

L Holberg

Holberg har endvidere sat sit Navn under Grams Votum. — Jacob Coldrup kom dog hurtig over det og kunde allerede 19. Novbr. gaa i Forbøn for Voldsmanden, der var sat fast.

1740, 29. Januar.

XIX

Rektor har sendt Assessores Consistorii følgende tre Sager til Betænkning: 1. Landsdommer Edv. Trellunds Memorial til Kongen om at blive Executor testamenti Trellundiani, hvilket Andragende er sendt til Rektors og Professorers Erklæring, 2. Fru Jacobæus Skrivelse til Konsistorium om at beholde hendes sal. Svogers, afgangne Konferensraad Bartholins Stol i Frue Kirke, og 3. et Brev fra Prof. Scheid, hvori han beder Konsistorium give ham Oplysning om, hvorvidt han i dette Aar kan nyde nogen af de Tiender i Norge, der er en Del af Lønningen for Professor Juris Naturalis & Publici. Herpaa erklærer Holberg, som nu er Universitetets Kvæstor:

Disse *documenter* ere komne til mig uden noget paa-skrift af de andre gode Herrer. Mine Tanker derover ere,

1. Hvad landsdomer Trellunds ansøgning angaaer; da maa vi give saadan erklæring at Os intet videre tilkommer end det *Legatum* af 6000 Rdr. til *Bibliotheket*¹. Og saasom udj *Legato* efter Landsdommers² Trellunds egen Tilstaaelse intet *ephorie*³ findes at være *injungeret hæredibus defuncti*, og *consequenter*, at den salig Mand har al-

lene villet overdrage *curam* til *Universitetet*, saa kand vi ikke underkaste det nogen andens opsyn uden at viige fra *testamentets* ord og *testatoris intention* som synes herudj at have forladet sig paa *Universitetets* omhyggelighed.

2. Hvad Hr *Prof Scheits* forespørsel angaaer, da maa i mine tanker først afgiores om tienden kand siges at være forfalden mod udgangen af *Augusti* maaned, da *Etats Raad Hoier* döde eller ej: hvis tienden var forfalden da synes mig at *totum* tilhorer Enken som hendes mands lön der var forfalden og hæved udj hans levende live: thi hvis enten *totum* eller *pars* heraf skulde tilfalde Hr *Prof Scheit* kom han at nyde dobbelt *gage* det første aar nemlig baade den lön hans formand havde tient for og sin egen. Dette synes mig at være mest reent og tydeligt thi indvikler man sig i nogen deel underkaster man sig *reglen* om naadsens aar, hvilket strider imod Hans Mayestets anordning over dette nye tillægg til *professionem Novi Jurisconsulti*. Jeg seer derforuden af *bibliothekets* regnskab fra 1734 til 1735 som var et halvt aar efter *Etats Raad Höiers* bestalning at *bibliotheket* er fort til indtægt denne lön. Hvis nogen ellers herudi kand give bedre oplysning staaer ieg gjerne fra min meening

3. Paa fru *Jacobæi* ansøgning har *Justitz Raad Thestrup* den godhed at give erklæring

L Holberg

Efter at et Par andre Professorer har voteret, tilføjer Holberg yderligere:

Efter forrige givne betænkning har ieg fundet videre oplysning om den norske tiende hvorved sagen faaer andet udfald. Udj *Studijskattens* regnskabs bog pag 43 findes disse ord

d: 23 *Junij* 1735 betalt til Hr *Justitz Raad Höier* for 5 maaneder fra hans bestallings *dato* d: 3 *Decembr* 1734 til 1 *Maij* 1735 af de til hans *profession perpetuerede* Norske tienders afgift 922 Rdr, og det i *Conformitet* af *Patroni Universitatis* skrivelse til mig af *dato* 14 *Junij* 1735

Th Bartholin

Af dette sees, at forfaldnings *terminus* er d: 1 *Maij*, og at man maa regne paa maaneder ligesom med andre Embedsmænds *gager*. Folger saa heraf, at *Etats Raadinde Höier* nyder af tienden fra den 1 *Maij* 1739 til hendes mands död, og at den tid, som bestillingen var ledig, som ungeföhr kand være en maaned tilhorer *Bibli[o]theket*: saa at fra d 27 *Sept* eller *Prof Scheits* bestallings *dato* regnes for ham det övrige til 1 *Maij* 1740.

L Holberg.

Professor Steenbuch bifalder Holbergs Vota ved begge Steder at skrive sit Navn under hans.

¹ Biskop Johannes Trelund i Viborg, der var död 12. Juni 1735, havde legeret Universitetsbiblioteket en Kapital paa 6000 Rdr., hvis Renter skulde anvendes til »gode teologiske og filologiske Bøger«. Sml. Hofmans Fund. I, 277 ff. ² Saaledes i Originalen. ³ ∴ Eforat.

1740, 22. Febr.

XX

Kongen har forlangt Konsistoriums Erklæring over Landsdommer Trelunds Memorial om at han, som Biskop Trelunds Søn og nærmeste Arving, maa blive Executor testamenti Trelundiani. Rektor omsender da til Konsistorialassessorernes Betænkning et af Prof. Kall forfattet Udkast til en Erklæring, i hvilken det foreslaas at nægte

Ansøgningen. Efter at Hans Gram har udtalt: »Jhvorvel mig siunes, at Halfparten af disse mange Ord kunde være sparet, saa blifver jeg dog for min Deel gjerne med denne Erklæring tilfreds, naar den hos de øfrige Herrer *Collegas* finder Bifald«, erklærer Holberg:

Jeg er af same tanke som Hr Justitz Raad Gram hvilket ieg og udj *Consistorio* gav tilkiende. thi den *apologie* som vi giøre for os selv; og den frygt vi give tilkiende for saadan *inspection*¹ svækker heller end bestyrker vor ærklæring. Vi gaae sikkert til verks naar vi ingen frygt eller uleilighed give tilkiende, men beraabe os alleene paa Testamentets eller *Legati* ord som helligen maa efter leves

L Holberg

Professorerne Horrebow og Ramus medundertegner Holbergs Votum.

¹ Erklæringen konkluderede nemlig i en Ytring om, at Landsdommer Trelund ikke med Ret og Føje kunde søge at faa Inspektionen med dette Legats Administration for sig selv og andre Arvinger i Familien.

1740, 21. Maj.

XXI

Rektor omsender til Erklæring bl. a. en Svarskrivelse, der er indløbet fra Magistraten om, at den vil holde Skifte i Boet efter Universitetsbogtrykker Ove Lynovs Hustru, medens Rektor mener, at dette strider mod Universitetets Rettigheder og Privilegier. Herom erklærer Holberg:

Naar efterledes i Skifteprotocollerne vill ufeilbarligen findes at denne *jurisdiction* stedse har været övet af *Universitetet*, og kunde de *data* som der om findes, anföres udj *Secretarij* svar til *Magistraten* saa at de deraf for det

förste kand see at det har været en bestandig *praxis* og at denne deres paastand er gandske nye. Der nest kunde dem viises at Ove Lünow er beskikket til *Universitetets* Bogtrykker det er en *Universitets* Betient og *consequenter* er udj deres tall som lovens *pag* 14 taler om.

Mit *votum* skall ieg i dag skikke til *Rectorem*

L Holberg

Den sidste Bemærkning maa vedkomme de to andre Punkter i Circulæret, hvoraf det ene angaar en Betænkning over de 6 Kandidater, der indstillede sig til Professoratet i Retsvidenskab efter Andreas Hojers Død. Det var Aaret i Forvejen bleven bestemt, at disse seks skulde disputere paa Auditorio superiori og Rektor og Professorer skulde indsende deres Relation til Kongen, men siden havde Kongen (hvilket i Virkeligheden vil sige Oversekretæren og Conseillet) »fornummen, at nogle af disse *Candidatis* skal være een og anden af Eder [ø: Universitetets Professorer] paarørende,« hvorfor det forlangtes, at hver Professor separatim skulde indgive sin Erklæring (Kgl. Missiver af 30. Oktbr. 1739 og 6. Maj 1740 i Sjæll. Miss. 1739, Nr. 569 og 1740, Nr. 286). De 6 Kandidater var: Henrik Stampe, Kofod Ancher, Bernh. Möllmann, Isac Cold, Niels Horrebøw og Peter Wartberg. Holbergs *Votum*, der ligger ved Sjæll. Miss. 1740, Nrr. 374-75 og tidligere er trykt af Chr. Bruun i Danske Samlinger V, 247, lyder saaledes:

Allerunderdanigste Betænkning over de 6
Juris Candidatos

Man kand sige om disse 6 personer, at de alle *acquiterede* sig vel og forsvarligen

Udj *Cathedra distinguerede* sig Wartberg, Kofod og fornemmeligen Stampe

Af de trykte *disputationer* fandtes Möllmans lærdest og mest udarbeidet. Samme Möllman holdes ogsaa at have

et slags fortrin for de andre udj almindelig *erudition*, ligesom han og haver fortrin udj alder

Ludvig Holberg

Kiöbenhavn d: 21 Maj
1740

1740, 17. Oktbr.

XXII

Professor Chr. Thestrup beder om Konsistoriums Billigelse til at tage 50 Rdl. for et Fripas til en af hans Bønderkarle og at anvende dette Beløb til sin nedbrændte Gaard i Vindinge i Stedet for at søge om sædvanlig Brandhjælp. Hertil bemærker Holberg:

Naar ved Tingsvidne efter sædvane bliver beviisligt gjort om ildebranden og dens vigtighed er ieg ikke imod dette *Justitz Raad Thestrups* forlangende:

L Holberg

1741, 22. Juni.

XXIII

Prof. Bernh. Møllmann har ansøgt Kongen om, naar Vakance i Professionen forefalder, han da maatte faa Ancienniteten og det dermed følgende Fortrin for en anden, »der formenes at være ti Aar yngre end han« (sml. Sjæll. Tegl. 1741, Nr. 405), hvormed sigtes til Henrik Stampe. Dette Andragende omsender Rektor til Erklæring og Prof. Wøldike mener, at da Møllmanns og Stampes Bestallinger er dateret samme Dag, afhænger det af Kongens Naade, hvem der skal have Rang og Sæde saa vel som Senium frem for den anden. Dette bifalder Gram og Horrebow og Holberg slutter sig til dem. Han bemærker:

Jeg ønsker iligemaade at det maa blive paa same maade uden videre tillægg

L Holberg

1741, 5. Aug.

XXIV

I Anledning af Henrik Stampes og Bernh. Møllmanns Udnævnelse til Professorer i 1741 drøftes de ikke-ordinære Professorers Kaar og Rettigheder. Bl. a. holder Prof. Ramus det ikke tjenligt for Universitetet, at ekstraordinære Professorer faar jus ascendendi efter deres Senium, men at Oprykningensretten først skal begynde, naar de af Kongen er udnævnte til ordinære Professorer. Holberg voterer saaledes:

Jeg holder Hr *Justitz Raad Rami* meening heel grundig, thi ved dislige *dissignationer*¹ forsvinder all *æmulation* og haab som drive mange til at studere for at giøre sig *meriterede* til en *vacante profession*. *Jpsi designati* derimod forfalde offte hen til en lunkenhed saasom de ere forvissede om *succession*. Mit raad skulde derfor ikke være at give anledning til nogen forandring i den kongl *fundation*: helst saasom vi selv have² stedse have anseet saadane *successioners abolition*, som een af de ypperligste anordninger derudj

L Holberg

Prof. Detharding medunderskriver Holbergs Votum.

¹ Hermed mener altsaa Holberg ikke netop *Professores designati*, men *Professores extraordinarii*. ² Ordet »have« bør udgaa her.

1742, 22. Febr.

XXV

Rektor omsender til Erklæring bl. a. et Brev fra General-Kirkeinspektionen om *Præceptis* (∴: Lærebøger) til Brug ved Skolerne paa Island (sml. General-Kirkeinspektionens Kopibog, Tom. II, S. 306 ff.). Herom udtaler Hans Gram sig saaledes: »Mine *pensa* i Skole-*præceptis* ere *historica*, og omendskiønt vel saavit færdige, dog ikke endnu i

Stand til allerunderdan. at indlevere i det Kongl. *Cancellie*; Saa at om de end allerede vare afleverede fra min Haand, skulde samme dog umueligen kunde blifve færdig-trykte inden dette Aars Skibes Afseyling. *Grammatica Græca* paa Dansk hafver alt i Aar og Dag ligget færdig«. Hertil bemærker Holberg, hvis Votum følger lige efter Grams:

Hvis Hr *Justitz-Raad Gram* havde föiet til sin erklæring dette nemlig, at ieg efter *Consistorii* begiæring har forfærdiget historiske og *geographiske præcepta*, som udj nogle aar med frugt have været brugte, havde han ikke kunet höre ilde derover; thi det var noget, som ieg og en hver havde giort, og burde giöre mod ham i lige *casus*, og hvorved en ting kunde afvendes, som vill blive talt om længe efter min¹; thi ieg lider herved mindre end andre

J de andre poster er ieg eenig med Hr *Collega Woldek*

L Holberg

De andre Punkter angaar Universitetsprogrammer og Disputatser, Ansættelse af en Rektor eller Hører i Holum paa Island, om Indretelse af en Formynderbog etc.

Tidligere trykt af Chr. Bruun i hans Skrift »Om Ludvig Holbergs trende Epistler«, Kbhvn. 1895, S. 96 f.

¹ Her maa rimeligvis være glemte: Død.

1742, Febr.

XXVI

I Egenskab af Kvæstor omsender Holberg følgende Sag til Professorernes Betænkning:

Jeg omskikker til de gode Herrers eftersyn og betænkning Amtmand *Adelaers missive* angaaende Anders Pedersens stærvbods paastand.

Min betænkning derom er denne; at der efter en saadan tieners eller fuldmægtigs död behöves intet andet at iagttages end at arvingerne nyde alt hvad den afdöde udi aaret har fortient. Fogdernes aar er fra en høst til anden, det er fra *Michaelis* til *Mich.*: thi ved den tid betales fogdepengene. Og, naar saaledes er, og eftersom Anders Pedersen døde d: 21 *April*, saa har han fortient saa meget som kand regnes fra *Mich.*: 1739 til d: 21 *April* 1740 da han dode. Hvad Skifters *Salaria* angaaer da bør arvingerne og nyde de same hvis den afdøde har haft forretningen ved skiftet, men ellers ikke; thi det er billigt at om *successores* have haft enten en deel eller det heele arbeide at de og nyde enten en deel eller det heele af *præmio*.

L Holberg

De fleste Professorer er enige med Kvæstor; Thestrup mener dog, at en Fogedtjeneste altid bør regnes fra 1. Maj til 1. Maj (Finans-aaret i ældre Tid), Ramus og Anchersen, at Konsistorium ikke skal blande sig i den Sag, men lade Parterne ordne den selv.

Anders Pedersen havde været Foged paa Universitetsgodset.

1742, 13. Juni.

XXVII

Rektor udbeder sig Betænkning over en Rentekammer-Skrivelse angaaende Udvisningen i Universitetets Skove, »hvorom Hr. *Collega Holberg* vel er af den Godhed at give den Oplysning, som kunde bruges til Erklæring«; endvidere en Supplik fra Konrektor Hersleb i Kristiania om at blive Magister uden Disputation, om Forslag til Promotion af teologiske Doktorer samt om Indretninger ved Alteret i Frue Kirke. De fleste Professorer er enige med Rektor i at imødekomme Herslebs Begæring og at promovere de ordinære teologiske

Professorer til Doktorer, hvortil Gram slutter sig med den Bemærkning, at man vel finder paa »nogle flere værdige *Candidatos*, som kunde *inviteres* til *Gradum doctoratus Theologici*«. Holberg udtaler:

Hvad de sidste poster angaaer, da er ieg af same tanker som Hr *Justz*¹ *Gram*.

Angaaende den første post, da faaer ieg vel selv at indgive min ærklæring til Kam̄eret, og forsyne mig med *attester* saa vel fra Ridefogder som Skovfogder og andre at der udj min tid aldrig er skeed mindste udviisning uden Kongens skovridere have været overværende. Angivelsen reiser sig af en skovrider ved navn *Krog* hvilken paastaaer at bivaane udviisningen udj Skee og *Alindelille* skover Græv Larvigens Skovrider mener sig at være berettiget dertil saasom det er udj Grævens eenemerker: men det er noget hvorudj hverken ieg eller *Universitetet* kand *decidere*

L Holb:

¹ 3: Justitsraad.

1742, 5. Juli.

XXVIII

Professor Buchwald beder om at maatte hæve de Børnepenge, der tilhører Krigsraad Juhls Børn og som efter Konsistoriums Afgørelse henstaar i Banken; han har nu endelig faaet opspurgt et fuldkommen godt Pant, et Hus paa Kristianshavn, som nylig er solgt for 2500 Rdl., og hvori kan faas 1. Prioritet; han ønsker en hurtig Afgørelse, for at Børnepengene ikke længere skal blive staaende frugtesløse. Holbergs Betænkning lyder:

Eftersom de umyndiges Væрге Hr *Prof Buchw*: lover for de udj *banqven deponerede* penge at skaffe et huuspant hvorudj tilforn staaer 2200 Rdr, og man i saa maade uden videre vurdering kand være forsikret om pantets

gyldighed, lover iliigemaade inden næste tingdag at skaffe den gamle *Obligation* udslettet, og at levere derfor en nye pante *obligation* som er tinglyset tilligemed *attest* at pantet er fri for all anden hæftelse, saa seer ieg ikke, at *Universitetet risqverer* det ringeste ved at udlevere pengene: thi hvis de ting ikke skulde *præsteres*, saa er og bliver det alleene formynderens og ikke *Consistorii* sag. Man kand udi saadan fald ingen anden *præcaution* bruge: Og er ieg disvilligere at *consentere* herudj efterdj *Consistorium risqverer* ved at lade börnepengene staae frugtesløse mod et saa sikkert pants tilbydelse og Hr *Prof Buchw*: paa bornenis vegne *protesterer* mod veigring herudj

L Holberg

Hans Gram underskriver tillige Holbergs Votum.

1742, 21. Juli.

XXIX

Rektor omsender bl. a. to Forslag af Prof. P. Horrebow, hvoraf det ene gaar ud paa at yde Alumnerne paa Elers Kollegium en Distributs paa 20 Rdr. aarlig og Inspector 30 Rdr. samt at den første Distributs skal ske straks; det andet Forslag angaar en højst tiltrængt Reparation af Walkendorffs Kollegium, hvortil der om fornødent maa optages Laan. Horrebow var Efor for begge Kollegier. Herom udtaler Holberg:

Hvad *Collegii Elersiani distributz* angaaer, da saasom ieg efter velbetænksomhed har givet anledning til den *proposition*, saa *inhærerer* ieg derudj grundende den paa disse tiders vanskelighed. *Foundationen* kand derved ikke brydes, naar man *reserverer* en *sum* til *capitalens incrementum*; den eeneste *suite* deraf er at det vill vare nogle

aar længer forend den kōmer til sin rette væxt. Jmidlertid stoppes munden paa nödlidende studentere som en liden *distributz* kand kome til gode og *publicum* kand deraf see *Professorum* omsorg for dem, og ingen kand have noget derpaa at sige. tvertimod, hvis nogen uheld, som tiderne true med, skulde hende, vilde man underkastes *critique*, helst saasom den vānskelighed og fare med pengenes udsættelse grunder sig ikke paa *præsumptioner*, men vi have allerede haft store prøver derpaa. Mit raad er derfor, at vi ikke rue paa de penge som enten ere beskikkede til bygninger eller uddeelingen, naar tiderne paa minde os at tage saadane *mesures*. Hvad *Consistorii conclusum* for nogle aar siden var, da denne *qvæstion* blev *moveret* kand ieg ikke erindre. Det kand ikke have været andet end at man maatte bie med *distributzer* indtil *capitalen* fik sin fuldkomne væxt. *Sed alia tunc tempora erant*, og *capitalen* er derforuden bleven med nogle tusinde Rdr forøget.

Hvad *Ephori* forslag angaaende *Collegii Walk*: bygning angaaer, da kunde *reparationen* skee *successive*, saa at de mest fornødne ting foretoges först. Derom kand dömes naar et *generaloverslag* er giort, og en beleilig tid dertil sættes

L Holberg.

Prof. Kall medunderskriver Holbergs Votum.

1742, 26. Juli.

XXX

Rektor omsender Skiftebreve efter Student Claus Regel og Boghandler Rothe. For det første Bos Vedkommende foreslaar Prof. The-

strup at indhente nærmere Oplysning hos Provsten i Ramsø Herred, Mag. Ole Sletting, og udtaler sig indgaaende om Forholdene i det andet, og hævder navnlig, at det maa tilholdes Skifteforvalteren at skaffe Børnene deres rigtige Lodsedler efter Loven. Herom udtaler Holberg:

Hvad den første post angaaer, da holder ieg iligemaade fornödent at indhente oplysning hos Provsten. Den anden post anlangende, da maa de umyndiges udlægg udj noget vist og *capitalerne* forsikres paa den maade som Her *Justitz R Thestrup* erindrer og det io for io bedre, saa som der kunde være *periculum in mora*: thi ieg kand ikke see andet end at io *Justitz R Grams caution* er *expireret*; thi ingen kand forbindes længer end hans *contract* gaaer

L Holb:

P. Horrebow medunderskriver Holbergs Votum.

1742, 22. Aug.

XXXI

Magistraten og Politimesteren har villet sende Universitetet en Arrestant — en Selvmorder, der er blevet hindret i sit Forehavende — paa Halsen, men Rektor har afvist ham, da det drejede sig om en Drabssag. Da der endvidere ikke findes noget Arresthus paa Universitetet, men kun et Carcer, hvor der ikke kan sættes Arrestanter i Forvaring, mener Rektor, at man skal bede Kongen udstede et Reskript om at Stadens Magistrat ogsaa skal være pligtig til at tage Universitetets Arrestanter i Forvaring. Gram mener, at der her utvivlsomt er Tale om en Drabssag og billiger Rektors Afvisning; derimod finder han, at Magistrat og Byfoged med Rette vægrer sig ved at udrede Udgifterne til denne Arrestants Underholdning, thi vel hører hans Crimen dem til, men hans Boslod var tilfaldet Universitetet, om han var død. Hvad Arrestanters Forvaring angaar er han enig med Rektor; Universitetets Carcer er kun »en Jordkælder under Konsi-

storiehuset til at straffe modvillige og haardnakkede Studentere med« og tilmed er den fugtig og sundhedsfarlig. Holbergs Votum lyder:

Jeg er af *såme* tanker som Hr *Justits R Gram* holder alleene for, at forend man *adresserer* sig til *Patronum* og *Cancelliet*, man søger ved et grundigt svar at overbeviise *Magistraten* at endskiönt personen staaer under *Consistorio* saa er *delictum* same rett uvedkomende. Hvis personen havde myrdet sig selv skulde hans boeslod være forfalden; men, som han er bleven hindret udj gierningen behoves en dom paa misgierningen som ikke kand falde ud uden til *corporlig* straff eller fængsel og arbeide. Saa-dane dome tilhøre ikke *Consistorio* hvorudover alle dislige *delicta* henviises til byens Rett. Hvad fængslet angaaer da kand *Magistraten* forestilles hvad Hr *Justitz Gram* herom anfører, og at det eene med det andet som *Magistraten* os paabyrder er en *novitetet*¹

L Holberg

¹ Saaledes i Orig.

1742, 13. Septbr.

XXXII

Hans Gram meddeler Rektor og Professorer, at den ene Studiosus Medicinæ i Collegio Mediceo har opsagt sin Plads og at tre andre Studenter, Peter Engel, Christopher Gram og Aug. Roggenkamp har søgt om den; Prof. Thestrup har rekommanderet den mellemste, som ogsaa er Prof. Gram fordelagtig bekendt. Herom bemærker Holberg:

Dersom *facultas medica* hvis *votum* herudj er *maximi ponderis* Jntet har at sige mod *Christoph Gram* saa giver ieg ham mit *votum*

L Holberg

P. Horrebow medunderskriver Holbergs Votum.

1742, 2. Novbr.

XXXIII

Patronen, J. L. Holstein til Ledreborg, har begæret Kopi af, hvad der ved Universitetet findes angaaende Glims Kongetiende, og tillige Meddelelse om, hvorvidt nogle af Universitetets Bøndergaardene i Lejre-egnen kan sælges uden »Forbandelse«, d. v. s. uden at kolidere med de Trudsler mod Afhændelse, der er paalagt Godset (sml. Nyt hist. Tidsskr. IV, 443). Herom erklærer Holberg:

Hvad *Jllustriss Patroni* forespørsel angaaer da saasom alle de Konge tiender som ere udj Som¹ Herret ere givne af Kong Friderich 2 og Glim derunder er befattet, saa kand det ikke afhendes efterdj forbandelse derpaa er lagt: man faaer derfor at overlevere en *copie* af Hoistbe Konges gave brev paa Kongetienderne. Hvad andet bondergods angaaer som er givet af de Hoil² Konger indtil *Chr 4*, da er det af same natur. rester saa alleene at eftersee *Chr 4* gave breve til de 4re nye *Professioner*. Jeg har intet udj hænder uden det gave brev som siden er gjort til den *metaphysiske profession*. Derudj finder ieg 2 gaarder udi Writzlöse i Smörumherred, item udj Torslundlille udj Thune herred 1 gaard. Det andet er udj Stevensherret. Paa denne gave er ingen forbandelse lagt

L Holb:

¹ Som 3: Sømme. ² Hoil 3: Højlovlige.

1742, 8. Novbr.

XXXIV

Professor Horrebow klager til Rektor og Consistoriales over, at Beboerne i Skidenstrædet trods Polititilhold ikke har opsat Plankeværk ved hans Professorresidens, hvorfor Havepladsen ved den ligger vindaaben og ganske usikker, og han beder om at Universitetets

Ret straks maa blive undersøgt og paatalt, og Plankeværk opsat af dem, som er pligtige dertil. Hertil bemærker Holberg:

Udj *Residentzens inventario* og besigtelse findes indfort disse ord

Videre er imellem denne Residentzes og og¹ *Seigr Lehns* hauge et *interims* plankeverk, hvilket bemældte Lehns pladses eiere ere pligtige at indhægne, og fremdeles at vedligeholde *etc*

De *disputer* som for min tid herom har været bestaae herudj: Da de folk som have deris huuse paa Lehns grunde bleve anmodede om at opsætte plankeværket foregave de at de af Oluf Lange endda ikke havde faaet deres skiöder hvoraf de kunde see hvortil de vare pligtige: Nu have de alle faaet skiöder saa at den undskyldning ophörer.

Hvorledes end skiöderne lyde saa ere de dog forpligtede til at opsætte deres planke verke. thi det er et *onus* som ligger til grunden: Christen Hansen² siger ellers at man forrige gang ved efterforskning fandt *in actis* at grunden af *Universitetet* er bleven afhændiget af Kongen til *Holg Wind* saaledes at *Wind* og hans efterkommere skulde holde de plankeverke ved lige. Naboerne udj *Skidne-strædet* som nu have bygninger paa same grunde maa derfor tilholdes inden en viss tid at opsætte plankeværke, og, hvis de veigre sig derved faaer *Universitetet* tage dom over dem

L Holb:

Jeg haver ellers leveret *inventaried* til *Coll: Gram* og *Thestrup* over deres *residentzer*, som ieg beder maa mig tilbage skikkes naar de have taget *copier* deraf

Efter at ieg har skrevet dette har ieg faaet en *copie* af denne forrige forretning af 24 April 1736 hvilken ieg skall bringe med udj *Consistor*:

¹ Saaledes i Originalen. ² Kvæstors Fuldmægtig.

1742, 11. Decbr.

XXXV

Rektor omsender Konzept til en Skrivelse til Gehejmerraad P. A. Berckentin angaaende Krigsraad Juhls Børns Penge, samt en Opsigelse fra Etatsraad Chr. von Stöcken paa en Kapital, han har til Laans af Universitetet og vil betale til førstkommende Juni Termin. Holberg erklærer:

Hr *Professor Buchwald* har viiset mig *qvittering* fra *Cas-serer Linde* at pengene allerede efter *Camerets ordre* ere imodtagne, saa at den post nu er afgjort og rester kun saaledes at faae *obligationen* udstædet, hvilket nok *Prof. Buchw* har omsorg for, saaledes at den bliver stiiet paa bornene og ikke paa *Consistorium*: thi det vill blive alt for stor byrde at *chargere* vore *repartitioner* med umyndiges *capitaler*: Derforuden, saasom disse Penge staar hos Kongen saa kand formynderne bedre opsigte dem end *Consistorium*. Jeg *refererer* mig derfor herudj til min erklæring giort angaaende *Rothes* borns arv.

Hvad von Stockens opsigelse angaaer, da veed ieg vel at det er *praxis* imellem gode venner at giöre den enten muntlig eller ved en skrivelse men saasom denne opsigelse skeer til et heelt *Collegium* da er ikke ikke¹ forsikred om man kand skienke noget bort som tilhorer Kongen

Det nye *Document* som mig blev skikket af *Rectore* og

som her med følger kand intet svar gives paa forend Fogdens erklæring indhentes.

L Holberg

Jvfr. Votum XXX og XXXVI.

¹ Saaledes i Originalen.

1742, 15. Decbr.

XXXVI

Rektor Wøldike omsender til Betænkning: 1. En Ansøgning fra Major Schnitlers ældste Søn Balthasar S. om akademiske Beneficier. Gram oplyser, at han oppebærer Stipendium Scheelianum, og hvis han forholder sig godt, kan han have det tre Aar endnu; 2. Bygningskommissionens Skrivelse om 91 udstukne Kobberplader, hørende til Universitetets Bibliotek, som Rektor mener, at Bibliothecarius kunde modtage og kvittere for, og tillige reklamere hos Stadskonduktøren om de fem, der savnes; 3. En Skrivelse om Anbringelsen af Krigsraad Juhls Børnepenge. Holberg erklærer herom:

Jeg er eenig udj de første poster med Hr *Justitz Raad Gram* og med *Rectore* at kobberpladene bleve leverede *Bibliothecario* mod *quittering*: Hvad de anmerkninger belanger som ere giorte over *Juuls* borns arv som om formyndernes *comparition* for retten, om *Qvæstoris* formynderer bog som tilforn ikke har været omtalt, om *Protocolens extradition* til *Quæst*: item om Lodsædlernes overantvordning af *Qvæst*: til formynderne og andet kand afgiores paa neste *Consistorio* for ikke at *confundere* skifteforvalterens *partes* med *Qvæstoris*

L Holberg

Prof. Peder Horrebow medunderskriver Holbergs Votum.

1743, 22. Febr.

XXXVII

Rektor Schade ved Vor Frue Skole har til Konsistoriums Betænkning indsendt en Memorial om Forandring og Reparation ved Skolen. Paa en ligelydende Memorial til Københavns Magistrat er resolveret, at Magistraten paa Nicolai og Hellig Geistes Kirkers Vegne deltager i Udgifterne ved den foreslaaede Forandring samt Reparation og Anskaffelse af Brandredskaber. Holbergs Betænkning lyder:

Dette over lades samtlige kirke forstanderes gottbefindende og anstalter hvorved *Consistorium* og *Magistraten* nok blive fornöiede

L Holberg

Til Holbergs Votum slutter sig Horrebow, Ramus, Anchersen og Kall.

1743, 9. April.

XXXVIII

Rektor udbeder sig sine Kollegers gode Raad og Betænkning om følgende Punkter: 1. Hvorledes han skal forholde sig i Henseende til kgl. Forordning af 15. Marts 1743, 2den Post om Personer, der skal inscriberes af Rektor, naar de medbringer skriftligt Attestatum af en Professor Philosophiæ. 2. Om kgl. Reskript af 5. April 1743, der paabyder at Sangværket skal flyttes til Vor Frue Kirke-Taarn og at Kirken — mod at betale den paa Sangværket hvilende Gæld af 6000 Rdl., forskudsvis betalt af Kongens Partikulærkasse — skal nyde det Privilegium, som den 7. Jan. 1736 er givet Taxateur Cornelius Schumacher og Organist Christian Breitendich. 3. Ligeledes om Horrebows paa Konsistoriums Approbation forfattede Kontrakt med Muremester Jens Olsen om Istandsættelse af Walkendorffs Kollegium. Endelig 4. om Justitsraad og Byfoged Ivar Jentofts Svar til Professor Kall, hvorefter Byfogden vil overtage enten alle ved Universitetets Jurisdiktion forefaldende Arrester eller ingen af dem. Rektor gør

opmærksom paa, at i første Fald vil der ufejlbarlig gaa noget af i Secretarii Accidentier. Hertil bemærker Holberg:

Hvad den forste post angaaer, da kunde paa *Consistorio* der om *confereres*

Angaaende den anden post om sangverket, da faaer Kongens allernaadigste villie derudj efterleves; og skulde nogen forestilling giöres i *faveur* af Vor Frue kirke, kunde det bedre giöres ved tid og leilighed

Hvad den 3die post anbelanger, da retter ieg mig efter hvad *Justitz Raad Ramus* derom dömer. Jeg skulde ellers holde for at det var nödigt at foreviise overslaget til andre Muurmestere for at höre hvad de vilde have for arbeidet. Saadane *præcautioner* pleier man at bruge udj arbeide af langt mindre bekostning. Og holder ieg det særdeles fornödent i henseende til Jens Olsen hvilken ieg har den lykke at kiende.

Hvad den 4de post anbelanger *habeat Prætor urbis lucrum cum onere*. thi hvis denne saakalden hærlighed paastaaes, maa vi ikke alleene være betænkte paa at bygge et *arresthuus* men endogsaa at holde vogtere: thi ieg troer ikke at nogen *Secretarius Univ*: skulde finde sin regning ved at laane sin boelig til *arresthuus*. Byfogdens tilbud kand derfor ikke forkastes, og kand *Universitetet* ikke siges at bortgive sin rett som den¹ ikke kand beviise at *possidere*: thi at saadan *act* udj saalang tid et par gange har været *exercered* viiser alleene tvende *facta* hvilke Byfogdens modsigelse viiser at have været usædvanlige. Hvis nogen ellers skulde holde det betænkeligt *solenniter* og skriftligen at *renoncere* paa saadan rett, og meene at det stod ikke udj nu værende *Consistorii* magt, da kunde *Justz* [Raad]² Jentoft saadant muntligen alleene

tilkiendegives, og siges at vi efter vore formænds *exempel* ikke agtede at gjøre ham eller hans efterkomere den *jurisdiction disputerlig*

L Holberg

Prof. Ramus, der i den første, anden og fjerde Post erklærer sig enig med Holberg, udtaler m. H. t. den tredje, at Walkendorffs Kollegiums Bygningstilstand er ham ubekendt, »og derfor kand jeg ey sige noget om Muurmester *Iens Olsens* overslag, som ey er saa *specielle* forklaret, at man deraf kand see hvad *materialier* af Steen og Kalk kan udfordres til ringmuren: thj om denne skall nedbrydes til Grunden og af nye opføres 5 all: Høj og tekkes tagsteen paa vill den alleene koste henved 1200 Rdr.«

¹ Holberg mener: Universitetet. ² Glemte i Originalen.

1743, 4. Maj.

XXXIX

I Anledning af det nys udstedte Patent af 1. April 1743, hvori Studenter fra Hertugdømmerne og Grevskaberne opfordres til at søge Københavns Universitet, udbeder Rektor sig sine Kollegers Mening om, hvad der skal fordres af dem, der vil indskrives ved Universitetet. Selv foreslaar han, at Studenter straks kan indskrives af Rektor, og de, som ikke er Studenter, først skal eksamineres af det filosofiske Fakultets Dekan, og for at ingen, som er født i Danmark eller Norge, skal snige sig til at blive indskreven paa denne lempeligere Maade, skal nøjagtigt Bevis for Fødested medbringes.

Professorerne Reuss og Detharding mener, at de tyske Studenter kun skal eksamineres »noget lidt« af Rektor og ikke skræmmes ved særlige Bestemmelser, medens Professor Buchwald holder paa, at de unge Mennesker bør behandles som ved tyske Akademier og at Tiden vil vise, om de siden kan behandles efter det danske Universitets Love og Skikke. Holberg bemærker herom:

Jeg er af tanke med Hr *Prof Reuss, Detharding* og *Buchwald*; thi, hvis man herved bruger nogen *rigueur* forspildes verket derved. Jeg kand ei heller see hvortil *examina* synderlig kand være fornöden for dem som ingen *beneficia* nyde; men alleene ville fortære deres penge her heller end paa fremede steder. Hvis et losligt *examen* eller *Colloquium* skulde være fornodent, holder ieg dog for med *Rectore Magn:* at det beqvemeligst skeer ved *Decanum Phil.*, saasom det er ved *præcepta philosophica* unge *Cives* begynde deres *cursum academicum*

L Holb:

Professor Ramus medundertegner Holbergs Votum.

1743, 11. Juli.

XL

Rektor udbeder sig Betænkning over: 1. Andragende fra Universitetets Patron, J. L. Holstein, om at faa overdraget til Ledreborg en Universitets-Fæstegaard i Alleslev; 2. Anmodning fra Brødrene Daniel og Sebastian Pistorph om snarest at faa Svar paa Andragende om at maatte optages ved Universitetet; 3. en Betænkning fra Universitetets Patron om en bedre Ordning af Disputationerne; 4. Professor Thestrups Betænkning ang. Frue Kirke; 5. Kvæsters Koncept til Svar paa en Skrivelse fra Rentekammeret. Herom erklærer Holberg:

1 hvad de tvende Tronhiemiske personer angaaer da er ieg eenig med *Prof. Woldek*¹

2 Bonden udj Alleslov belangende, da maa Hans *Excellence Patrono* forestilles den nu værende husbondes anforte betænkning. Hvis *Patronus* herudj skulde *persi-*

stere; da maa hans *Excellence* ombedes at erhverve os en *special* kongl tilladelse derpaa. Hvilket naar skeer er det af ingen *consequence* for andre, og kand *posteriteten* deraf see at vi ikke *propria autoritate* have *consenteret* til en *perpetuerlig* leie

3 Hvad *disputatzerne* angaaer, da var det at ønske at *Junius* og sær *Julius* derfor kunde være ledige: thi foruden *Patroni* anførte *motiver* er denne *raison* at man i same maaneder har nok at bestille med rentepengenes uddeeling med *distributz*, *depositz* og andet hvilket *occuperer Professores* og i sær *Ministros*, som derudover maa lade et og andet forrette ved *vicarios*

Udj den 4rde post er ieg eenig med Hr *Justitz Raad Thestrup*²

5 mit svar til Rente Cameret have de fleeste Prof seet, og turde ieg ikke opsætte det længer, saasom andres ere allerede indgivne

L Holberg

Prof. Ramus medundertegner Holbergs Votum.

¹ Prof. Wøldike mener, »at en Fader har Magt til at tage sine Børn fra *publique* Skole og lade dem *privatim informere*. *Rector Dasses inhibition* er bleven efterlevet deri at *Prisdorpherne* ikke ere *admitterede* i fior«. ² Sagen drejede sig om nogle Dødsbopenge, der skulde indrives til Kirken.

1743, 4. Oktbr.

XLI

Rektor omsender til Betænkning: 1. Skrivelse fra Universitetets Patron, hvori denne lover, at der med det Universitetet tilhørende Fæste (jvfr. XL), om det maatte blive ham overladt, skal forholdes som hidtil, og at den nuværende Bonde intet skal have at frygte;

2. Skrivelse fra Stiftamtmand Gersdorff og Biskop Hersleb til Amtmand Adeler og Provsterne om Degneboligers Opførelse og Eftersyn paa Professorgodset. Holberg bemærker:

Hvad bonden angaaer da har ieg aldrig *scrupuleret* over den post som nu *ventileres*. thi naar bonden nyder den rett som H *Excell* har lovet ham, har han intet at klage: min *Scrupulus* har allene været om *Consistorium* er berettiget til at giøre saadan *accord* som *re ipsa* er en fuldkomen *abalienatio*: og ieg derfor har holdet for at *Patronus* kunde ombedes at erhverve os saadan tilladelse. Men nu holder ieg ei raadeligt at röre meer derom

Den anden post angaaende, da tör ieg ikke *disputere* derimod, saasom Stikamtmand og Bispen beraabe sig paa Kongl ordre: Men ieg holder for at *Consist*: vel han¹ *remonstrere* hvilke onde *suites* saadant i fremtiden kand have

L Holberg

¹ »han« maa være Fejlskrift for »kan« (som Holberg dog i Reglen skriver: kand).

1743, 18. Oktbr.

XLII

Rektor omsender til sine Kollegers Erklæring bl. a. følgende Skrivelse fra Holberg i Egenskab af Universitetets Kvæstor:

Magnifice Rector. Hoistærede Herrer

Saasom efter andre *Collegiorum exempel* maa gives svar til det Kongl Rentekamer, om hvad penge man kand give forsikring til næstkommende 11 *Dec*: saa kand ieg intet

andet svar give end dette, nemlig at ieg saa vel ved opsigelse som ved *invitation* til udlosning intet har kunnet udvirke. Den eeneste *Capital* som lovligen kunde opsiges til 11 *Dec.*, er den som staaer udj Bekkeskov. Men *Cancellie* Raad *Munthe* har paa opsigelsen *contesteret* at det er ham en pur umuelighed at udbetale *Capitalen* til same tid. Dette svar maa ieg *notificere* Rentekammeret, og der hos tilkiende give hvad ellers *Universitetet* kand tilveiebringe. Summen bliver kun liden, og bestaaer 1 udj de penge som stode udj *Cordt* Lyders tömerplads som kjøberen betaler til same *termin* og gior foruden halvandet aars rente den Summa af 1200 Rdr (2) udj den liden *Capital* udj Skibye tiende som Grævinde *Danneskiold* selv har opsagt og gior den Summa af 500. Saa at begge *Capitaler* belöbe sig til en Sum af 1700 Rdr deels udj *Cour*: deels udj *Croner*. Hvad videre kand bringes til veie for at foröge den sum veed ieg ei. Jeg haver selv aldeles intet af *Universitetets* midler i hænder, som *Capitalernes* regnskab skall udviise: Vill derfor have de gode Herrer, som have *Legatorum* forvaltning ombedet, at de herpaa tegner hvad en hver til næstköende 11 *Dec* kand udrede, paa det at ieg saadant kand fremlegge til beviis paa at ieg herved intet har försömt. Forbliver i det övrige

Magnifici Rect: samt Hoistærede Herrers

Ærbodigste tiener

Kiobenh d 15 *Oct*
1743.

L Holberg

[Udskrift:]

Magnifico Perjllustri s Ven:¹ *Nobilissimo et Amplissimo*
Senatui Academico

De Professorer, der har Universitetsmidler til Forvaltning, erklærer næsten alle, at de har lidet eller intet at udsætte til førstkommende Termin. Thestrup har nok en Sum rede af Frue Kirkes Penge, men skal snart bruge den, naar Taarnet nu bliver færdigt, Gram hævder, at man ved Universitetet ingen Penge faar ind til December Termin, først til Juni, Horrebøw, der bestyrer Walkendorffs og Elers Kollegier, har betalt Murermesteren et større Beløb og ved ikke, hvad der kan blive tilovers, naar Regnskab bliver gjort, etc. etc.

¹ s Ven: = summe venerabili.

1743, 28. Oktbr.

XLIII

I et Cirkulære fra Rektor af 28. Oktbr., hvis Punkter Holberg ikke besvarer, nævner Gram i sit Votum, at en Mand har bedt ham om at anbringe 1500 Rdl. Børnepenge til 11. Decbr., og spørger derfor Kvæstor, om der kunde være et godt og sikkert Pant at faa af dem, som Kvæstor har ladet offerere til Transport i Aviserne. Hvortil Holberg svarer:

Vi have ingen huuspante af den *Summa*, og, hvis vi end havde noget vilde *Debitores* gremme sig ved slige *transporter* hvorved de i steden for *publique* penger bekomme bornepenge, hvis opsigelse de ideligen maa vente. J det ovrigt saasom ieg allerede har givet rente kammeret til kiende at man ikke kand röre ved vore huuspante i henseende til disse og andre vanskeligheder, saa er best at lade det blive ved den *summa*, som paa sidste *Consistorio* blev *Specificeret* og for gott fundet mod en kongl *obligation* at kunde udlaanes til næstkomende 11 Dec:

L Holberg

1743, 14. Novbr.

XLIV

Rektor beder Konsistorium erklære sig i Anledning af, at Professor extraordinarius Peder Holm ønsker sessionem et votum i Konsistorium samt Anciennitet forud for de yngre ordinære Professorer Møllmann og Stampe.

Prof. Thestrup anser Sagen for at være af stor Betydning og fuld af Konsekvenser for Eftertiden, og da hverken de tre nævnte Professorers Bestallinger eller det kgl. Reskript om de tvende ordinære Professorers Sæde i Konsistorium findes vedlagt, vil han opsætte Besvarelsen. Holberg bemærker:

Jeg er af same tanker som *Justitz R Thestrup* og af same aarsager *suspenderer* mit *Judicium* til videre

L Holberg

Prof. Horrebaw medunderskriver Holbergs Votum.

1744, 12. Febr.

XLV

Rektor beder de Herrer Kolleger erklære sig: 1. om et Forslag fra Prof. Med. Buchwald om Ansættelse af en Prosector Anatomiae, til hvis Lønning samtlige Professorer skal afgive noget af deres Indkomster, 2. om Afstaaelse af en af Universitetets Bøndergaard (jvfr. Votum XL). Gram hævder, at han ikke ved af, at nogen af Professorerne har andet end lovlige Indkomster, som de ikke bør miste noget af, men skulde det blive resolveret, at enhver skal yde noget til Anatomien, skal han ikke være genstridig; derimod gaar han ikke med til, at der »plukkes« noget fra Biblioteket eller paa anden Maade gøres noget, der strider imod Foundationerne. I Simon Paullis, Thomas Bartholins og Stenos Tid var Anatomien i største Flor og kostede ikke Akademiet en Skilling. Holberg bemærker:

Jeg er eenig med *Justz Raad Gram*, og, hvad den første post angaaer da er min ringe erindring, at, förend ansög-

ning göres om noget som angaaer enten *Universitetet* i almindelighed eller *faculteterne* i særdeleshed, *Consistorio* saadant först maatte foredrages

L Holberg

Anchersen og Ramus medunderskriver Holbergs Votum.

1744, 14. Febr.

XLVI

Universitetets Foged meddeler i Brev til Holberg af 14. Febr. 1744, at Mølleren i Klare og Rimors Møller ved Roskilde begærer at afstaa den sidste til sin Hustrus Broder. Herpaa tegner Holberg:

Mig synes best at imodtage dette feste

L Holberg

1744, 23. April.

XLVII

Rektor beder Kollegerne udtale sig om en Pension til afd. Foged Tostrups Enke. Holberg bemærker i den Anledning:

Jeg har ikke kundet *dispensere* mig for at frembringe Sal *Tostrups* ansøgning; men ieg hverken vill eller kand bemænge mig videre dermed

L Holberg

1744, Novbr.

XLVIII

Paa et Cirkulære, der i sin nuværende Tilstand synes at være defekt, og som angaar Mag. Lundhofs Oversættelse af *Langii Grammatica*, *Diderich Fuirens Foundation* til *Universitetet* m. m. samt en Sag, der er sendt til *Konsistoriums Erklæring* angaaende *Justitsraad*

Andreas Hoielse og hans Søster, afgiver Holberg nedenstaaende Votum. Justitsraad H. havde 12. Juni 1744 faaet kgl. Bevilling til at gøre Testamente (Sjæll. aabne Breve 1744, Nr. 202); Ide Gjørvel H. gjorde Testamente 12. Novbr. 1746, men det viste sig senere, at hun havde bortskænket mere end hun ejede (Sjæll. Miss. 1751, Nr. 99).

Udj de forste poster er ieg eenig med *Rect Magnif*: Hvad Jomfrue Höielse angaaer da er derom min tanke denne Mig synes, at, hvis Hans Kongl. *Mayest* allernaadigst behagede at lade tingen blive *in statu quo*, helst efterdj Jomfrue Hoyelse udj sin skrivelse til Hr Geheime *Conference* R von Holstein erklærer ikke at ville *poussere* sin ansøgning om *facultate testandi*, da kunde derved all uleilighed forekommes: Hendes *reputation* som hun frygter ved en *limiteret* bevilning at lide, kunde paa den eene side *conserveres*, og den frygt, som hendes gode Broder svæver udj kunde ham paa den anden side betages. *Resolutionen* kunde gives at hun efter allerunderdanigst forlangende maatte forfatte et *testamente* og det saame indsende til Kongl. allernaadigst *confirmation*. Naar hun saa siden kommer frem med sit *testamente*, vill det yttre sig, om hendes broders frygt og mistanke har været vell eller ildegrundet, om det er forfattet med fornuft eller udj vanvitighed, og hvorvit H *May* kand bevæges til at *confirmere* eller afslaae det saame.

Jeg har holdet fornödent at raade til den middelvei: thi Jomfruen har forhen med sin Broders minde giort ansøgning om at være sin egen værge og erholdet saadant uden *limitation*, skulde nu efter det *portrait* som Broderen gjør over hendes person bevilningen indskrænkes, vilde hun i visse maader erklæres vanvittig hvilket vilde krænke hende meget helst om dette sig ikke saaledes forholder;

hvilket ingen af os kand sige, efterdj det er ikke beviisligt giort

L Holberg

Prof. P. Horrebow medunderskriver Holbergs Votum.

1745, 14. Jan.

XLIX

En slesvigsk Student har ansøgt for sig og sine Landsmænd fra Hertugdømmerne om at faa Ret til Kommunitetet, og dette Andragende har Kancelliet sendt til Universitetets Erklæring. Rektor, Hans Gram, omsender Sagen til Votering, idet han bemærker, at Kommunitetet og de andre Stipendier bør forbeholdes danske og norske Studenter; lod man først Slesvigere og Holstenere slippe ind, vilde de snart erobre dem alle. Wøldike er enig med ham, men mener dog, at tre »Koster« paa Kommunitetet kunde lægges til fattige Studenter fra Hertugdømmerne. Holberg ytrer:

Jeg bifalder gandske *Magn: Rect* og Hr *Doct Woldek* og onsker at begges *momenta* udj erklæringen omstændigen blive indforte. Derimod *entrerer* ieg ikke udj det forslag om at paalægge *Clerisiet* udj Forstendommerne *Studii* skatt, hvilket som en *novitet* vilde foraarsage store *lamentationer*: Jeg gior ei heller nogen forskiæl herudj mellem Slesvig og Holsten: thi begge Forstendommer have i henseende til vort *Universitet* fra dets første stiftelse været udj lige *situation*: begge have eens *jura* saa vel *in civilibus* som *in Ecclesiasticis*. *Fundatzen* taler alleene om begge Rigers *studiosis* og seer man at i alle forordninger hvorunder Forstendommerne befattes at begge *specificeres* saa at det stedse heeder vores Riger og Forstendomme. Skulde nu de Slesvigske *Studiosi* *admitteres* til *Stipendia Academica*

var det noget nytt og usædvanligt, og *suiten* deraf blev at Holsten og Græveskaberne vilde paastaae same rett. Derforuden kand af saadan forandring flyde mange vanskeligheder ia fleere end man i en hast kand tænke paa

L Holberg

Horrebow, Ramus og Anchersen medundertegner Holbergs Votum.

Om denne Sag se iøvrigt Hist. Tidsskr. 5. R. VI, 312 ff., hvor L. Koch har aftrykt Holbergs Votum.

1745, 28. Jan.

L

Kongen havde 22. Jan. 1745 givet Nic. Chr. Høpfner Bestalling paa at være sin Fader, Direktøren for det kgl. Bogtrykkeri, adjungeret og efter hans Død indtræde i hans Embede (sml. Sjæll. aabne Breve 1745, Nr. 32). Umiddelbart efter ansøgte han Konsistorium om at blive Typographus primus Universitatis. I Egenskab af Rektor omsendte Gram Memorialen idet han ytrede, at man ikke burde tilkendegive nogen »utidig Surprise og Misfornøjelse« over at Kongen uden at spørge Universitetet havde truffet sit Valg, og da alle vidste, at Stillingerne som Kongens og Universitetets første Bogtrykker var »inseparable«, saa kunde der efter Grams Mening ikke blive Tale om et »an«, men kun et »quando«; og han havde al sin Tid holdt paa »at giøre den Ting *de bonne grace*, som jeg dog siden motte giøre *de mauvaise grace*«. Endvidere bad Gram enhver om at tilkendegive sin Betænkning angaaende Studenter fra Hertugdømmerne og Grevskaberne, om man havde noget at føje til sit forrige Votum i denne Sag (jvfr. XLIX). Herom udtaler Holberg:

Over de tvende omskikkede poster ere mine betænkninger disse. Hvad *Hofners* ansøgning angaaer, da synes mig at det er sikkrest efter *Magn: Rectoris* raad at give hans søn strax en reen *exspectances* bestalning, ligesaa

reen som den Kongl. Hvis *Christian Hofner* havde alleene faaet et Kongl løfte eller en *conditionelle expectance* kunde tingen tages i betænkning; men, saasom han ikke alleene har faaet en reen *successions* bestalning, men endogsaa allernaadigst er beskikket til strax at være sin faders *adjunctus* saa at han fra bestalningens *dato* er virkeligen Kongelig bogtrykker og det Kongl bogtrykkerie kand fra same *dato* siges at forvaltes af *Hofneris Seniore et Juniore*, saa er ingen vanskelighed ved den anden bestallings udstedelse; helst saasom vi alle derudj ere enige at begge embeder maa være foreenede.

Hvad den anden post angaaer da forfatter vel *D Secretarius Rectoris* og de med ham stemmendes *Vota* udj et kort begreeb som efter sædvane omskikkes til eftersyn. At noget udi *extracten* bliver indfort *de jure Regum in Ducatibus*¹ *Slesv*: slutter ieg er ikke *Rectoris* tanke saasom han paa *Consistorio* gav tilkiende at visse omstændigheder vare alleene anførte til *Professorum* oplysning: Til de andre anførte *momenta* som viise at *Slesvicensium* ansøgninger tilforn have været afslagene, kunde bruges dette, at fast den 3die deel af *Mensis Regiis* udj *Christiani* 4ti og *Frid* 3 tid er afgangen, hvorudover de *difficulteter* som i gamle dage ere giorte mod *Slesvicensium petitiones* ere nu af langt større betydelse, helst, saasom *numerus stud*: *Dan et Norw*: er nu omstunder ligesaa stor om ikke større end den da var. J mine tanker kunde ogsaa *Doct Woldecks momenta*² anføres helst *de privilegiatis*, saasom det sigter kun allene til at viise *Communitetets Statum præsentem* og maa skee kunde have den virkning at de *privilegeredes* tall ikke videre foröges. J det ovrige drister ieg mig til at sige dette (hvilket dog bliver uden for er-

klæringen) at hvis nogen tænker at *Slesvicensium admissio ad beneficia Acad:* vill *contribuere* til *Universitetets* styrke og *lustre*, saa ville de finde at det heller vill blive til byrde, saasom derved alleene vill indtrækkes de allerfattigste og fast stodere, ikke at tale om at andre Tydske ved *extorqverede*³ *attester sub nomine Slesvicensium* kand hidkomme, hvilket ikke er at frygte for i henseende til Danske og Norske, efterdj maalet röber dem

L Holberg

Horrebow, Ramus og Anchersen medunderskriver Holbergs Votum.

¹ Læsningen usikker. ² Sml. Hist. Tidsskr. 5. R. VI, 315 f. ³ *extorqverede* = forfalskede.

1746, 4. April.

LI

Rektor udbeder sig sine Kollegers Tanker bl. a. over en Skrivelse fra Grev Berckentin, om Universitetet kunde tænke sig at erhverve Cypriani Bibliotek. Herom erklærer Holberg:

Bibliothekets Cassa er *pro tempore* saa udtömet at ieg nyeligen maatte giöre forskudd til bogbinderen af egne penge: Hvis *Cypriani bibliothek* skulde kiöbes paa engang for 6000 til 7000 Rdr., vilde *Universitetets Biblioth* sættes udi en giæld som ikke kunde betales udj 30 aar, helst naar aarlige renter skulde gives til *banqven* og hvilke i tiden vilde löbe til en *capital* sum, som bortsmældtes for *bibliotheket*; Saadan merkelig forliis kunde vi aldrig forsvare helst saasom frugten eller nytten deraf blev alleene denne, at *Bibliotheket* udj 30 ia fast 40 aar ikke skulde have

evne til at kiøbe andre gode böger. Dette faaer at fore-
 stilles Hr Geheime Raad *Berkenthin*

L Holberg

Den tyske Teolog Ernst Salomon Cyprian var død i Gotha 1745.

1746, Novbr.-Decbr.

LII

Gotthardt Fursman, der var bosat i København og havde oversat Holbergs Komedier paa Fransk i seks Tomer (hvoraf dog kun den første udkom), indsendte i Efteraaret 1746 et Andragende til Kancelliet om Privilegium paa for Fremtiden ene af alle at maatte lade trykke og forhandle moralske gode Komedier. Dette Andragende sendte Kancellikollegiet 14. Novbr. til Rektors og Professorers Erklæring (Danske Kanc. Supplikbog 1746 II, Nr. 929). Forinden havde imidlertid Fursman for at opnaa Attest for sin »Capacité i deslige Arbejde« i en Skrivelse af 31. Oktbr. henvendt sig til Holberg, der »som den bedste og mest bekendte impartiale Skønner frem for nogen anden« kunde »give derom Vidnesbyrd«. Denne Skrivelse, der er blevet liggende i Universitetsarkivet, har Holberg paategnet saaledes:

De oversættelser som *M¹ G Fursman* har gjort af mine skuespill og adskillige andre, saa vel moralske som historiske skrifter have været saadane, at ieg kand ikke andet end give vidnesbyrd, om hans *dexteritet* og store arbejdsomhed Han skriver Zirligen udj begge Sprog og kand til *publici* fornöielse *præstere* hvad han lover

L Holberg

Kiobenh *ut supra*

¹ M = Monsieur.

Da Andragendet ved et Cirkulære af 23. Novbr. 1746 omsendtes til Erklæring, ytrede Rektor, Prof. C. L. Scheidt, at Fursmans Ret utvivlsomt burde begrænses, for at ikke Boghandlerne skulde tabe for meget ved dette Monopol, og han fandt heller ikke, at fattige Stu-

denter burde berøves den Fortjeneste, de kunde have af Oversættelser fra Fransk, Engelsk og Tysk, hvilket ogsaa kunde opmuntre dem til at lære fremmede Sprog. Prof. Reuss holdt paa, at man kunde bevilge ham at lade trykke, hvad han selv oversatte eller lod oversætte, men iøvrigt ikke fratage hverken Boghandlere, Bogtrykkere eller Oversættere den Frihed til at forhandle, trykke og oversætte »gode og nyttige theatraliske Stykker«, som de hidtil havde haft. Dette Votum medunderskrev Holberg, Gram og flere andre. Da Sagen ved en ny Cirkulærskrivelse af 28. Decbr. 1746 atter kom til Erklæring, ytrede Holberg:

Jeg onskede gjerne at *supplicanten* herudj kunde *favoriseres* men det kand ikke skee uden særdeles *limitation*. thi enhver har frihed til at oversætte, og kiöbmend har frihed til at kiöbe den beste *traduction* af hvem den er giort: Hvad mine *originale Comoedier* angaaer, da haver *Seign Hofner* oplagt dem alle og kand hans oplag ikke *præjudiceres* ved at lade eftertrykke dem hverken *en gros* eller *en detail*. Det er uvist om her nogen tid blive franske *Comoedier*, men hvis saadant skulde skee kunde *Fursman* vell uden nogens *præjudice* tillades at trykke de gamle stykviis for at selge dem de dage naar same *Comoedier* forestilles. Jligemaade kunde undes ham *privilegium* paa de forhen af fransken oversatte *Comoedier* neml af *Sal Justitiario Seckman Just Raad Falsen* og andre¹, hvorpaa ingen haver *prætentioner* og hvorved ingen *præjudice* skeer

L Holberg

Thestrup og Anchersen medunderskriver Holbergs Votum.

Holbergs Udtalelser, baade Anbefalingen og hans Votum, er tidligere trykt i Chr. Bruuns Udgave af Holbergs Epistler V, 299.

¹ Sml. herom: Skuespiltekster fra Komediehuset i Lille Grønne-gade Bd. I, Fortale.

1747, 22. Juni.

LIII

Rektor Horrebow omsender til Eftersyn og Forbedring Prof. Kalls Opsats til en Forordning om Jøde-Ed (sml. Forordn. af 15. Septbr. 1747 i Lovsaml.) og fremstiller samtidig tre Kandidater til en ledig Plads paa Walkendorffs Kollegium, nemlig S. S. Monrath, P. S. Steenersen og M. Achthon. Herom udtaler Holberg:

Jeg haver intet at erindre om Jode eeden. Hvad de foreslagne personer til *Walkendorfs Collegium* angaaer da kiender ieg ingen af dem; Jeg vilde ønske at efter Hr *Etats Raad Grams exempel* fleere *Candidati* paa en gang bleve *præsenterede* paa det at de *vacante* pladser kunde gives til dem som holder¹ værdigst. J det ovrigte maa ieg erindre at *Walkendorfs* regnskabe maa bringes til ende, og vill indstændigst beede at *Consistorium* formaaer *Ephorum*² at overdrage *Ephoriam* til en anden. thi ieg hverken vill eller kand befatte mig med hans regnskabe

L Holberg

¹ Rimeligvis Skrivfejl for: holdes. ² ∘: Prof. Horrebow. Denne bemærker i Anledning af Holbergs Udtalelse: »Ellers at Hr. *Baron Holberg* uden aarsage lader sig merke med, hvor ilde han er tilfreds med min opførsel, maae her røre af en gammel uden tvivl ilde *funderet rancune*. Han taler ved hver leylighed om den fortrædelige sag, som os imellem var. Derudi giör han mig uret; thi sagen bör jo være död, naar jeg retter mig efter dommen. Hafde jeg *intenteret* ham nogen uret, vilde jeg, medens vi ere paa veyen, *verbis & factis* giöre ham *reparation*, vel vidende, *quod non remittitur peccatum, nisi restituitur ablatum*. Men efterdi min samvittighed frikiender mig, saa har jeg indstillet den *affaire* til de levendes og dødes Dommere: Hr. *Baronen* giöre ligesaa, og vi skal da inden kort tid faae udslag i sagen efter *Christi* ord udi *Evangelio* 6 söndag efter *trinitatis* [Farisæernes Retfærdighed]. For resten vil jeg leve fredelig med ham, og være hans ven, om han tillader det.«

1747, 6. Juli.

LIV

Rektor Horrebow omsender bl. a. en Memorial fra Stiftsprovst Henrik Gerner ved Frue Kirke angaaende Refusion af nogle Bekostninger paa hans Residens og en Supplik fra Pedel Grams Enke om Naadsensaar. Holberg erklærer:

Hvis det er beviisligt at Provst *Gerner* paa egen bekostning har beklædet *Residentzen*; kand ingen nægte at han io er berettiget at nedtage tapeterne igien: thi saadant bliver ingen *disputeret* og, naar saa er, bliver det best at *successor* tilhandler sig dem, i fald kirken ikke vil giøre den bekostning. Bekostningen vill ellers ikke blive stor. Hvad Pedellerne angaaer, da hvis de afdøde have givet naadsens [aar]¹ er billigt at enken nyder *refusion*. Jeg skulde meene at *protocollen* derudj kand give oplysning

L Holberg.

Prof. Ramus medundertegner Holbergs Votum.

¹ Glemte i Originalen.

1747, 14. Septbr.

LV

Rektor Horrebow omsender bl. a. Rødovre Bønders Supplik angaaende Høsletten ved Langvaddams Sø, der er sendt til Konsistoriums Erklæring. Holberg bemærker her:

Mig synes det er best at *Universitetet acquiescerer* ved Birketingsdommen for at see om Rodæwre mænd ville *appellere*; thi hvis de lade sig noie med den afsagde dom, har *processen* uden videre omkostning ende

L Holberg

Professorerne Scheidt, Anchersen, Detharding, Kall og Stampe medunderskriver Holbergs Votum.

1747, 23. Septbr.

LVI

Prof. Kall meddeler, at Rektor [P. Horrebow] i Konsistoriums Møde 13. Septbr. 1747 begærede en anden Efor beskikket ved Walkendorffs Kollegium i Stedet for sig selv og udpegede dertil Prof. Thestrup, og ingen af de tilstedeværende havde derimod noget at erindre; dog skulde de fraværende, deriblandt Holberg, først spørges. Hvilket Kall tilkendegiver ex mandato Consistorii. Efter det første Votum (af Prof. Reuss) bemærker Holberg:

Saasom paa sidste *Consistorio* intet er bleven *voteret*, hvilket sees af *protocollen* saa faaer dette at omskikkes til alle *Professores*. og *voterer* ieg intet forend det efter orden komer til mig

L Holberg

Længere nede paa Cirkulæret noterer da Holberg:

Jeg haver for et par maaneder siden lovet mit *votum* til Hr *Justitz Raad Ramus*, hvorved ieg forbliver

L Holberg

Prof. Anchersen medundertegner Holbergs sidste Votum.

1748, 28. Marts.

LVII

Rektor Horrebow meddeler Konsistorialerne, at Prof. Thestrup har lovet at paatage sig Eforatet for Walkendorffs Kollegium, endskønt der intet »lucrum« er ved det. Han har selv haft det i 20 Aar. Efter Baron Holbergs Forlangende omsender han nu dette Cirkulære, for at man kan erfare, hvem der vil paatage sig Eforaterne for: 1. Collegium Mediceum, 2. Legatum Scheelianum, 3. Legatum Grönbechianum og 4. Trinitatis Kirke. Herpaa tegner Holberg:

Hvis de fleste *vota* falde paa mig til *Ephoriam Collegii Medicei* paatager ieg mig den villigen. Jeg paastaaer i det

ovrige ikke nogen rett, beraabende mig hverken paa *jus Senii* eller *praxin* men overlader det de Hoitærede *Collegarum* gotfindende. Same min betænkning er om de andre anførte *Ephorier*. Hvad Hr *Justitz R Thestrups proposition* angaaer da hverken tilkomer det mig at giøre forslag om andre *Ephoris* ei heller drister ieg mig dertil om andre skulde falde paa same tanker, men retter mig efter *pluralitatem votorum*

L Holberg

De fleste Professorer voterer paa Holberg som Efor for Borchs Kollegium, Prof. Ramus i disse Vendinger: »Dersom Hr. Baron Holberg vill antage sig *Ephoriam Collegii Medicei*, skall det ikke være mig mindre kiert end andre mine Høystærede H:rer *Collegis*, som tilforn [nl. foran paa Listen] paa hannem har *voteret*«.

1748, April.

LVIII

Efter Hans Grams Død (19. Febr. 1748) skulde der tages Bestemmelse om, hvorledes Oprykningen skulde ske. Et Koncept til en Udtalelse over for Universitetspatronen (der omsendtes til Erklæring) konkluderede i en Udtalelse om, at det synes »at være af hands Majt: klarligen tilkiendegifvet, at *adscensionen* til løn *in facultate philosophica* skal skee efter enhver *Professoris ordinarii exspectantis* formedelst sin bestallings *datum* havende *senium professorium*«. Holberg erklærer:

Jeg drister mig intet her udj at *decidere* saasom sagen er af den *natur* at den ikke kand afgiores uden ved en *arbitraire decision*, hvilken allerunderdanigst maatte forlanges saadan at den kunde tiene til rettesnor for tilkommende tider

L Holberg

Ramus og Anchersen medunderskriver Holbergs Votum.

1748, 26. April.

LIX

Uenigheden om Besættelsen af Grams Stilling som Professor Græcæ linguæ var dybtgaaende. Reglerne i Universitetets Foundation stred mod de udstedte Professor-Bestallinger, saaledes at C. F. Munthe vel havde kgl. Brev som Professor i Græsk, men efter Foundationen ikke kunde nyde Lønnen; den skulde tilfalde en Professor med større Anciennitet. Rektor Horrebow omsendte herom et Cirkulære, hvorpaa de enkelte Professorer, der alle mere eller mindre var interesse-rede i denne Afgørelse, udtalte sig meget indgaaende. Holberg ytrer:

Saasom det fast er umueligt for mig at döme hvad som kand være rett eller urett end ikke hvad som kand være meere eller mindre billigt udj denne sag i henseende til *Competenternes* anførte *argumenter* hvor af nogle beraabe sig paa *Universitetets foundation* som bor efterleves: andre paa deres virkelige bestallinger, hvilke de meene at blive til intet eller til pure *tiller* hvis *foundationen* i denne *casu* skall *stricte* folges; saa handles der nu ikke om at domme efter *Juridiske regler*, som udj denne store vanskelighed ikke kand folges; men *taliter qualiter* at giöre ende paa denne tvistighed og seer ieg da intet andet middel der til end at regne *ascension* til *stipendium* eller *senium* efter brevenes *data*. Vel kand ikke nægtes at io de forrige *irregulariteter* som med den nye *foundation* vare hævede der-ved igien fornyes; Men *Professores* ere ikke skyld derudj. Man maa i denne *situation* see at komme udaf sagen; og udj vort *Concluso* begiære af *Patrono*, at hvis herefter fleere ansogninger skulde indkomme, de maa skikkes til *Conistorii* erklæring.

L Holberg

1748, 11. Maj.

LX

Efter Grams Død var et Corpus Philosophicum, bestaaende af Præbenda Hadstrup og Procuratorium Barup, ledigt til ny Option. Holberg, der staar først paa Listen, udtaler:

Jeg opterer *Procuratorium* og *Præbenda Hastrup* og *qvit-
terer Procuratorium Torkildstrup* og *Præbenda Kragaffue*¹

Lud Holberg

Ramus opterer hvad Holberg opgiver.

¹ 3: Kraghave.

1748, 6. Juni.

LXI

Prof. C. L. Scheidt ansøgte 6. Juni 1748 Dekanen for det filosofiske Fakultet om at erholde Andel i de Fakultetets Professorer tilkom-
mende Emolumenter, da han, skønt han var jurisconsultus, »in *exa-
minibus Magistrorum, Philosophico et Artium* haver lige labores med
dem«. Thestrup hævdede, at Scheidt som Jurist lige saa lidt kunde
forlange Del i det filosofiske Fakultets Distributser som Teologerne,
der eksaminerede ved Artium i Hebraisk og Græsk. Holberg udtalte:

Jeg haver til Hr *Justitz Raad Thestrups* betænkning
intet at tillægge. Den uformodentlige *prætension* kunde
ellers med større föie give anledning paa nyt igien at *exa-
minere* det spørmaal, nemlig, *quo jure Novus Jure Con-
sultus*, endskiondt han nyder nogle 100 Rdr meer end den
ældste *Professor, opterer* tiender og *Templa*, hvorved en af
de gamle *ordinariis* mister saadant *emolumentum*. Det hee-
der vel: *Beati possidentes*: men det vill stedse blive en
anstods steen i fremtiden

L Holberg

Dette Votum, der findes indført i Fakultetsprotokollen (Fol. 22),
er trykt af Werlauff i Nyt hist. Tidsskr. VI, 332 f.

1748, 3. Juli.

LXII

Fakse Kirketiende er efter Grams Død bleven ledig, hvorfor Rektor udsender Optionsliste. Øverst paa Listen staar Holberg, som noterer:

Jeg *opterer Faxe kirke tiende og qvitterer Gladsaxe som Mag: Lemwig* nu haver for 36 pd bygg. kirkens *canon* er 13 pd bygg 7 Rd penge Skatter betaler *Proc Templi*

L Holberg

Derefter opterer Prof. Peder Horrebow Gladsakse Kirketiende.

1748, 4. Juli.

LXIII

Efter Grams Død er endvidere blevet ledig: 1. Roskilde Vor Frue Sogns Kongetiende og 2. Kildebrønde Kongetiende, hvorom udsendes Optionsliste. Holberg staar øverst:

Jeg *opterer Vor Frue Sogns Kongetiende ved Roskild og qvitterer Gundse Magle Kongetiende* som er bortfæstet til Sognemændene for 21 pd bygg 5 Rdr 2 Ɔ folgepenge. *Canon* er 4 pd bygg 2 pd rugg. Skaterne betales af mændene.

L Holberg

Prof. Wøldike opterer Gundsømagle Kongetiende.

1748, 25. Juli og 26. Septbr.

LXIV

Prof. Chr. Horrebow og Prof. C. F. Munthe har begge søgt om at nyde de 100 Rdr., som følger Vicarium Qvæstoris og som ved Grams Død er bleven ledige (sml. D. Kanc. Breve 1748, Nr. 238). Rektor omsendte ved et Cirkulære af 25. Juli 1748 Munthes Andragende til Professorernes Erklæring. Prof. Peder Horrebow udtalte sig saaledes:

»Det er vel saa, at samtlige *Professores* udi foregaaende erklæringer ynskede gierne, at Herr *Collega Munthe* blev forsynet ved *Academiet* enten med *Professoris Græcæ lingvæ* fulde *Salario*, eller og med 2 a 300 rdlr til *interims* hielp: Men naar det har allernaadigst behaget H. K. *Majestet*, at lade ham forblive ved sit Skole-embede og derforuden at nyde 100 rdlr *pro lectione Græca*, bör han med saadan allernaadigst kongl *resolution* være fornöyet, og bör ikke at klage, mindre at forlange noget, som löber tvertimod *Academiets* priselige indrætninger. Vi ville sætte *casum dabilem*, at *Baron Holberg* viger herfra paa en eller anden maade, og *Qvæstura defereres* til Herr *Justitz Raad Thestrup*, saa var jeg ustridig *senior*; og altsaa burde io uden ringeste tvifl min *vicarius* nyde 100 rdlr og *Qvæstoris vicarius* andre 100 rdlr. Og da naar *Möllman* antog *Professor Holbergs* embede, kom efter samme kongelige *resolution Prof. Stampe* til at betale *Munthe pro lectione Græca* 100 rdlr, saasom han ey selv betiener saadant embede. Videre kan jeg ikke sige, förend man erfarer *Baron Holbergs* meening.« Derefter udtalte *Holberg* sig saaledes:

Da ieg ved *Sal Etats R Grams* död var bleven *Senior* ved *Universitetet*, *resolverede* ieg strax at nedlægge *Qvæsturam* og at betiene mig af det *beneficio*, som den kongl *fundation Seniori* har forundet. Jeg fandt mig dertil dismeer befoied, efterdj ieg har naaet en alder som nærmer sig til 70 aar, og haver udstaaet store svagheder, som bekiendt er. Men efter de fleste *Professorum* begiæring haver ieg dog ladet mig overtale til at *continuere* udj dette vanskelige embede endnu nogen tid, saa længe Gud vill foreene¹ mig styrke og kræfter dertil, hvilket ieg dog udj saadan alder og *situation* ikke længe kand vente. Jeg har ladet mig dertil overtale med de vilkor, at det *beneficium*, som ved den kongl *fundation* er tillagt *Seniori*, maa imidlertid staae mig aabet, saa at ieg kand betiene mig deraf, saa snart alder og svaghed paaminder mig at *resignere*, Og at de 100 Rdr, som ere tillagde *Senioris Vicario* imidlertid

maa gaae ind udj *Universitetets Cassa*. Saasom nu tvende af *Professoribus* neml *Prof Munthe* og *designatus Prof Horrebow* giøre ansøgning om at nyde imidlertid indtil ieg *deponerer Qvæsturam* den gage som er tillagt *Qvæstoris* eller *Senioris Vicariis* haver ieg erklæret, *salvo jure*, at rette mig efter *Consistorij* gotbefindende herudj. Det kand i saa maader være mig *indifferent* hvo imidlertid af disse tvende *Requirenter* nyder det ansögte. — Alleene, saasom Hr *Prof Munthes* ansögning er af samtlige *Professoribus* funden velgrundet, og ieg selv finder den gandske billig at være, saasom han nu omstunder forretter virkeligen *professionem ling Gr*: uden *salario*, da H *Prof Horrebow* derimod er udj same *casu* som ieg selv har været og som alle *Expectanter* ere udj, nemlig at de maa opbie Guds tid og time saa bifalder ieg de andre *Professoribus*, som have erklæret sig for *Prof Munthe*. De gode Herrer seer ellers hvilke *suites* vilde heraf flyde, og at neppe nogen antager *Qvæsturam* hvis herudj anderledes gaaes til verks.

L Holberg

¹ Saaledes i Originalen.

Senere er føjet til Sagen en Udtalelse af Peder Horrebow, dateret 7. Septbr. og lydende saaledes:

»Anno 1714 hafde *Professor* nu *Baron Holberg* bestalling paa, *generaliter*, som da skeede, at være *Professor designatus Philosophiæ*; og jeg hafde yngre bestalling paa, at være *designatus Professor Astronomiæ*. Udi samme aar den 15 *Nov.* blev *professio Astronomiæ vacante*, som jeg da strax tiltrad, uden at nogen understoed sig til imod min bestallings lydende at giøre mig nogen forfang. Men som jeg siden talte om *Calenderet* at forfærdige, sagde *Etats Raad Reitzer*, at det stoed i *Consistorii* magt at overdrage den *affaire* til hvem [man] behagede, og jeg skulde ikke komme dertil, med mindre jeg *accorderede* til *Holberg*, som da var i *Paris*, mit havende *jus senii*, saa at han ved *vacancer* maatte *optere* förend jeg. Jeg hafde da nyelig umaget Hans

Kongl *Majt* saameget, at jeg nödig vilde giöre det fremdeles; der var ingen *Patronus Academiæ*; og hvad *Consistorium* gjorde, maatte staae.

Jeg maatte da ansee mig som en fattig mand med svöben over hovedet, og understoed mig ikke, udi min störste ret, at *balancere* udi at underskrive *accorten* ulæst. Jeg haver udi *ætate* 6 aar, og udi *senio Academico* 3 aar for *Baron Holberg*, og han har siden den tid 34 aar *paisiblement* nydt *accorten* got ad til min usigelige skade, og jeg har aldrig meere, end jeg nu har lyst til at giöre, sögt at *rescindere* samme *accort*. Han *debiterer* dog at jeg har giort det, som maae bestaae derudi, at da jeg tvende aar hafde haft 100 rdlr *Residentz*-penge, bleve de mig fratagne og ham tillagde, da han endnu var i *Paris*, hvori- mod jeg ved *memorial* til *Consistorium* *protesterede*, meenende, han kunde efter *accorten optere* for mig, men ey tage fra mig, hvad jeg hafde i *possessione*: men jeg blev stævnet af *Consistorio*, ikke *contra*-stævnet, og af *Consistorio* dömt at miste mine 100 rdlr aarlig; *Reitzer* meente, jeg burde for min *memorial* betale noget til *pias causas*, som ikke skeede. Disse *affaires* har *Reitzer* for 25 aar siden bedet mig om forladelse for, og jeg skulde aldrig nævne det, om *Baron Holberg* vilde tie.¹

Nu har da *Baron Holberg* ikke noget *jus senii*, uden det som er af ham af *me seniore concessum*, og jeg har altid ved *vacancer* ladet ham *occupere* hvad han lystede for mig, siden har han altid ladet komme til mig, hvad han ikke *occuperede* eller *qviterede*, hvormed jeg altid har været fornöyet. Ligesaa fornöyet er jeg endnu, om *Baron Holberg* vil *occupere* de 100 rdlr, som han i sin erklæring og *voto* kalder *senioris vicarii* lön: men *occuperer* han ikke pengene efter det *jus senii*, som ham af mig er *accorderet*, saa har jeg just *cederet* min ret til ham, og ey til nogen anden, og jeg *occuperer* pengene selv som *ipso actu senior* paa dens vegne, som Kongen har givet mig til *vicarium*. Og altsaa om *Baron Holberg* i sin tid vil *occupere* dem som sin *vicarii* lön, som han skriver, skal min *vicarius* villig afstaae dem igien. Jeg er io *senior Academiæ*, og han nyder *emolumentum* naar han vil; men naar han ikke vil, saa hörer *emolumentum* mig til.

Hr *Collega Munthe* viser altforstor *deference* for mig, naar han in *Consistorio* spørger, hvad *Christian Horrebow* kommer *Academiet* ved, som har *senium* for ham baade som *Professor designatus* og som vi-

carius. Han burde spørge, hvad jeg kommer *Academiet* ved, hvis *vicarius Christian Horrebow* er paa 6te aar, og nu udi tvende *professioner* tillige *Astronomiæ & Philosophiæ naturalis*, uden nogentid at have nydt nogen skilling *pro labore*, da *Munthe* har ikke været *vicarius* nogen dag uden at have 100 rdlrs aarlig *salarium*, og desforuden nyder sin feede Skole-tieneste, og søger nu at nyde 100 rdlr til, som tilkommer *Christian Horrebow* at nyde, saalænge *Baron Holberg* behager selv ey at *occupere dem*; ti min *accort* med ham, som Høylovlig ihukommelse F. 4. hafde vel holdet mig fri at underskrive, om jeg hafde klaget, vil jeg ey have *rescinderet*, da vi nu imellem *Professores* have levet længst sammen, og maae snart herfra adskilles at samles for de levendes og dødes Dommere. Hvorudi kan nu *Baron Holberg* klage over min fortrædelighed, naar han *rotunde* erklærer, at det er hannem *indifferent*, hvo af *Munthe* eller *Horrebow* der nyder denne, af ham saa kaldede, *vacante Senioris vicarii* lön? Og hvorudi søger jeg at *rescindere* den ikke ganske *favorable accort*? Jeg haaber allerunderdanigst at Hans Kongl *Majestæt*, om sagen kommer dertil, som den faaer komme i fornødne tilfælde, i denne sag udi alle maader skal finde min opførsel billig, og mig meere at være skeet og endnu *intenteres* fornærmelse, end at paastaae uret.«

¹ Sml. *Vot. I.*

Endelig er vedhæftet et nyt Cirkulære af 26. Septbr. 1748, hvori Rektor omsender begge de to unge Professorers Supplikker, baade *Munthes* og *Chr. Horrebows*. Herpaa erklærer *Holberg*:

Saasom *documenterne* til os ere bragte löse og uforseiglede og ieg ved den leilighed har læset *Doct Horrebows* paa-skrift, erklærer ieg den at være urigtig fra begyndelsen til enden og at han burde til rette sættes for de hæslelige *imputationer* som han har fornyet mod de brave mænd, der strax paa mine vegne förend *professionen* blev tiltraad sluttede den for ham fordeelagtige *Contract*, hvorved han i nogle aar nod det heele *stipendium* som mig efter mit ældre brevs indhold og bestandige *praxin* tilkom: (*vid*

dōmen) Derom vill ieg intet videre mælde, saasom ieg efter foregaaende opforsel ikke bör eller vill inklade mig i strids-skrifter med ham. Jeg haver nu ved denne leilighed ikke tilegnet mig *disposition* over de 100 Rdr, langt mindre kand *Prof Horrebow* giöre det. Jeg lader dem alleene staae ledige til det brug som *Consistorium* finder for gott at anvende dem til. At ieg har erklæret i *faveur* af *Prof Munthe*, er skeed af betydelige aarsager (1) efterdj derudj er billighed (2) efterdj derved forekōmes, at han ikke gaaer til höiere steder med vigtigere ansögninger, som falde sterkt i öiene (3) efterdj det er af ingen ond *consequence*, om han *pro Tempore* nyder de 100 Rdr. Da derimod *Prof Christ: Horrebows* ansøgning baner vei til andre *designatos* at følge hans *exempel*. Hvad *Doct Horrebow* anförer om sin og sin Sons *meriter item* om den foielighed han har ladet see mod mig, vill ieg her ikke *examinere*. Det förste kand ikke bestaae i andet, end at han ved sine Sønner har ladet sit embede forrette udj mange aar og det uden *permission*. Paa det sidste har ieg, saa vel *Justz R Ramus*, begge hans *proximi*, haft sörgelige prover; og er intet forunderligere end at *Doct Horrebow* tör *allegere* beviist foielighed mod mig, som af *generositet* har ladet ham nyde mit levebröd og *stipendium* fast udj 3 aar, da ieg selv var i stoer nöd, som har villet *rescinderet contracter* og bragt mig udj *proces*; og endelig som nyeligen har angrebet mig paa min ære slæbende mig fra een rett til en anden, da hans beskyldninger vare saa haandgribeligen urigtige at ikke een eneste *assessor* udi tvende talrige Retter har kunnet sige noget til hans forsvar. Hvis paa *Prof Munthes* ansøgning ikke skulde *reflecteres*, var det i mine tanker best, at disse 100 Rdr ginge ind udj *Universitets Cassa*, som ved adskillige

decrementa og foregaaende usædvanlige ansøgninger er *ex-haureret*, og vill blive meere, i henseende at mange penge ville herefter kōme til at staae frugtesløse. Jeg maa ellers ved denne leilighed give til kiende, at udj de til *11 Dec*: opsagte penge ere 4395 Rdr *bibliotheket* tilhørende. Naar nu *Prof Muller*¹ forlanger sine 200 Rdr, saa spørges hvor af de skall tages, og nu skall *privilegierne*² indloses med 200 Rdr, hvorfra skall de og komme!

L Holberg

¹ O. H. Moller, Udgiveren af *Cimbria litterata*. ² Universitetets Privilegier var bleven konfirmeret efter Tronskiftet 1746.

1748, 3. Septbr.

LXV

En Bondekarl paa Universitetets Gods i Hinnerup i Jylland ansøger om sin Frihed, da han ikke mener, at han kan have sit »Levebrød ved Ploven«. Holberg bemærker paa Andragendet:

Herom forlanges Hr Krigs Raad *Langeballe*s erklæring om karlen duer til bondearbeide og kand undværes

L Holberg

Efter at Langballe, der var Forvalter over Universitetets Gods i Jylland, har erklæret, at Karlen har flere Søkende og nok kan undværes fra Gaarden, afgiver Holberg følgende Votum:

Eftersom ingen *motiver* anføres til erlange¹ *dimission* saa kand ikke raade dertil.

L Holberg

¹ Skrivfejl for »at erlange«.

1748.

LXVI

Følgende Udtalelse af Holberg knytter sig rimeligvis til et Cirkulære fra 1748, der enten er forsvundet eller kommet bort fra sin Plads i Universitetsarkivet:

Justitz Raad Ramus begiærer at entlediges fra *Langueds Dams*¹ forpagtning, hvorved han ikke finder sin regning, og foreslaaer i sit sted *M Silberloe*, som er *Casserer* ved vand *Commissionen*, og derfor kand best tage vare derpaa. Jeg har tinget med ham indtil 60 Rdr *croner* aarlig afgift, som er 20 Rdr *cr*² meer end tilforn har været givet, Naar saadant bevilges, hvilket ikke kand fraraades, forlanger han derpaa *Consistorij* fæstebrev.

L Holberg

¹ 0: Langvaddam, den nuværende Damhussø, som tilhørte Universitetet. ² cr = Croner.

1749, Decbr.

LXVII

Rektor Prof. Buchwald omsender til Erklæring en Række Sager angaaende Kobbretaget paa Frue Kirkes Spir, et Epitafium i Runde Kirke, Instruktion for Hofretten m. m. samt en Skrivelse fra Prof. Kofod Ancher om hans Skadelidelse ved sidste Distributs. Herom udtaler Holberg:

Jeg er eenig med Hr *Prof Woldek* udj alle antegnede poster. Hvad Hr *Prof Kofod* Ankers paastand angaaer da lovede de gode Herrer forgangen hannem at afgjøre det mellem hinanden som bestoed derudj at en hver spurte sin formand hvilke tiender har *per errorem* havde oppebaaret. Ellers skall saa snart *Capitelstaxten* er satt gjøres en nye liste, hvoraf en hver skall see hvad han af tienderne til *Universitetet* skulde have svaret og hvad han herefter videre skall svare

L Holberg

1750, 10. April.

LXVIII

Bogtrykker J. Chr. Groth har ansøgt Kongen om Bevilling til at oplægge en dansk Oversættelse af Müllers Hjerte-Spejl. Denne Ansøgning er sendt til Erklæring af Konsistorium, som atter har bedt Boghandler O. C. Wentzel om at udtale sig. Da denne sidste selv vil udgive Værket, fraraader han, at Konsistorium anbefaler Groths Ansøgning. Ved Sagens Omsendelse er dog de fleste af Professorerne tilbøjelige til delvis at imødekomme ham. Prof. Holm udtaler, at Bogen bør trykkes, men at der skal tages visse Kavteler, og til dette Votum slutter sig flere Professorer. Holberg udtaler:

Jeg underskriver med de andre Herrer og lægger dette dertil, at saasom *Groet* er en skadelig mand og et riis for alle bogtrykkere, som med alle de *mulcter* som han er satt udj ikke kand afskrækkes fra at falde andre ind udj næringen, saa bor man ikke *favorisere* ham herudj

L Holberg

Anchersen medundertegner Holbergs Votum.

1750, 4. Juni.

LXIX

Degnen i Gladsakse, J. F. Svicer, hvis Degnebolig er brændt, har indgivet to Memorialer om en ny, hvilke Rektor omsender til Erklæring med en Bemærkning om, at dersom »denne *casus* bør anses saa, som om der ingen Degneboelig havde været«, saa maa Kirken og dens Forsvar skaffe ham en, og de øvrige Kirker, der tilhører Universitetet, maa af deres residuis hjælpe til. Herom udtaler Holberg:

Det er vanskeligt at viise noget som kand være efterretteligt og tilforladeligt her om. *Exempler* tagne af *praxi* kand herudj intet *decidere*. Der findes vel *Proprietarier* som have opbygget afbrændte Degneboeliger: men man ved ikke enten det er skeed af uvidenhed eller af puur *generositet* og at det derfor ikke kand være rettesnoer for andre.

Dette alleene kand ieg til nogen efterretning sige at *Nidlose* Degneboelig var nyeligen afbrændt forend ieg af Hr *Etats Raad Johannes Christensen*¹ tilkiøbte mig *Nidlose* kirke. Degnen paastoed da at boeligen af *Proprietario* burte bygges beraabende sig paa den anforte Lovens *article*. Men *Etatz Raaden* saa vel som ieg, viisede at same *artikel* ingen rett gav degnen udi saadan *casu*. Udfaldet blev dette at Degnen opbyggede boeligen paa egen bekostning og lod sig noie med et par træer af skoven² endskiönt hans degnekald er ikke en fierde deel saa god som *Gladsaxe*. Sognemændene *contribuerede* noget dertil saa vel ved gaver som ved arbeide. Et saadant *exempel* kand *ballancere* mod 10 andre *contraire* saasom man veed at Præste og Degne paa landet ikke eftergive det allermindste af deres rett. Bygningscassen er nu omstunder ikke alleene tom men endogsaa fast udj 1000 Rdrs giæld som reiser sig af *Faxe Kirke* Dette uanseet ere mine tanker dog at man kunde *beneficere* *Gladsaxe* Degn med 50 Rdr og beede ham efter andres *exempel* at anholde om nogen videre hielp af Sognemændene hvilke som Kiøbenhavns bonder ere meere formuende end de fleeste andre Siællandske bönder

L Holberg

NB Den *allegerede* Lovens *artikel* siger: Hvor ingen Degneboeliger tilforn været have: hvoraf sees at naar Kongen lader de afbrændte boeliger opbygge skeer det af puur Kongl naade. Saasom dagligen gaaer bud til *Farum*³ kunde forend noget herom *resolveres*, det *Circulare* skikkes til *Etats R Thestrup*.

¹ Landsdommer Johs. Christensen († 1747), af hvem Holberg købte Tersløse. ² nl. til Bygningstømmer. ³ Prof. Chr. Thestrup døde kort efter (14. Juli) under et Sommerophold i Farum.

1750, 2. Juli.

LXX

En ung Karl fra Universitetets Gods ønsker sin Frihed imod en Ydelse af 30 à 40 Rdr. og medbringer et til Holberg stilet Brev fra Fogden P. Bruun. Herpaa tegner Holberg:

Naar *Consistorium* giver sit samtykke hertil bifalder ieg det ogsaa. Ellers at indhændte Karlens huusbonds erklæring er noget nytt, er ogsaa gandske ufornödent: thi en hver karl har rett til at opsigte sin tjeneste til næste fardag og begive sig i hvilken tjeneste paa godset som han vill: husbonden kand alleene paastaae at han skall blive saa længe i tjenesten, og andet paastaaer karlen ikke

L Holberg

Et svar forlanges her paa; og er det mig ligemeget hvad *resolution* som tages

1750, 11. Juli.

LXXI

Rektor Peder Holm omsender et Cirkulære angaaende: 1. en Supplik om Privatpersoners Overtagelse af Patronatet for Legatis Finchianis, hvilket strider imod Fundatsen og vil gøre Skaar i det medicinske Fakultets Rettigheder; 2. Fogden Peder Bruuns Brev til Holberg, hvori begæres Frihed fra Universitetets Gods for en ung Bondekarl, hvilket Brev Holberg har givet sin Paategning (se LXX); 3. en Henstilling om at efterkomme Universitetsfundatsens Paabydende om, at samtlige Professorers Udtalelser skal indhentes om den, der søger Stipendium, navnlig til at rejse udenlands paa. Prof. Kall mener, at man i sin Erklæring om den første Post rent ud kunde sige, at man gerne var fri for Administrationen af den Slags Legater, hvis Professorerne skal rette sig efter Arvingernes Indfald og Kapricer, og at der i tredje Post næppe kan være Tale om andre Stipendier end dem, Pro-

fessorerne har jus denominationis til. Om 2. Post udtaler Rektor bl. a. følgende:

»Jeg meener, at hverken denne [Bondekarl] eller nogen anden her-
 efter bör *accorderes* frihed fra Godset, förend man veed til hvilket
*corpus*¹ hand henhörer, og den *Professor*, som haver samme *corpus*
 först haver givet sin *consens*. Hvorfor jeg, om hand skulle tilhöre *cor-*
pori Theologi 2di eller *4ti*, *reserverer* mig og Hr. D. *Goisce*², i hvis fra-
 værelse jeg haver endnu ogsaa *corporis Theologi 4ti curam*, vores Ret til
 Karlen efter *Constitutiones*, som ere viiseligen forfattede, og af os alle
 underskrevne, bör og ikke eragtes forandrede fordi noget kand være an-
 derledes skeet, dog er jeg gierne tilfreds, at hvad i saa maade betaales,
 gaaer til den fælles *cassa*, og ikke til *Possessorem corporis* aleene, siden
 dette sidste kunde være anledning til nogen Misbrug. Dersom enhver
Professor ey maa have den Ret til sit *corporis* Mandskab, som jeg her,
 efter *constitutiones*, paastaaer, saa kand Fogderne i en föye Tid, om de
 ville en *Professor* ilde, giöre hans *corpus* saa öde, at hverken Skatter
 eller Landgilde kand svares, ligesom de og i en föye Tid kunde bringe
 andre *Professorers* Gods, være sig af frygt eller anden Aarsag, af den
 sletteste i den beste Tilstand, og end lade disse faae meget anseelige
 Indfæstninger, men de andre derimod bebyrdes med store Udgifter,
 ved hvilke de skulle tilkiöbe sig endog u-nyttige og Skadelige Beboere,
 som naar de have faaet baade forstrekning, og stort Afslag i Landgil-
 den, endda ödelegge Bygning, Besætning og Gaardens tilliggende«.

Hertil svarer Holberg:

Jeg er eenig med Hr *Prof Kall* udj forste og 3die post, dog behoves udj 2 post ikke uden fogdens erklæring om de unge karles *qualiteter*; thi det unge mandskab er til fælles og kand ikke andet være efterdj de fleeste unge mandskab skifte tjeneste fast hver *termin* og denne *solicitant* tiener nu uden for godset *cum reservatione revocationis* naar hans tjeneste behöves, hvilket alle *Proprietarier* tillade. *qvæstionen* blev for nogle aar siden af sal³ *Etats R Thestrup ventileret*. Men hand stod efter given oplysning fra sin mening. Man haver ellers lidet at befrygte

for mandskabets formindskelse paa *benificeret* gods hvor bonder ere herrer mod hoverie bönder. Jeg vilde alleene raade, at naar en karl søger om forlov fra godset, at han maatte selv møde for *consistorio*, paa det at samtlige *Prof:* kunde *accordere* med ham og fogden derved saa vel som *qvæstor* kunde være uden *suspicion*

L Holb

Holbergs Votum (i Cirkulære-Protokollen) er overstreget.

¹ med »corpora« menes samlede Enheder af Jordegods. ² Dr. Goisce : Peder Rosenstand-Goiske. ³ Holbergs Votum er altsaa først paa-tegnet Cirkulæret efter 14. Juli.

1750, 10. Septbr.

LXXII

Rektor omsender en Skrivelse fra Universitetets Patron, hvori tilkendegives, at Kongen vilde finde Behag i, om et Værk kunde se Lyset, »som i nette Kobberstykker forestillede *Prospecter* af alle Kiøbstæder i Danmark og hvad videre ved enhver kunde findes værd at forestille«, med Tekst i det danske, tyske og franske Sprog, og henstiller til Konsistoriums Medlemmer selv at tegne sig og skaffe andre Subskribenter paa dette Værk, hvis Pris bliver 12 Rdl.; endelig minder han indstændigt om Kirkeregnskabernes rettidige Indsendelse. Holberg svarer:

Jeg pleier ikke at staae tilbage med mine regnskaber. Aarsagen hvi ieg nu staaer tilbage med *Faxe* kirke er de fleeste af *Prof:* bekiendt. Nu er det saa vit kōmen at ieg offentlig maa tiltale Præsten Hr. *Frolundt*, og overdrage *Curam* til en anden Jeg *subscriberer* for et *exemplar* til *Bibliotheket*

L Holberg

Talen er om den aldrig udkomne Fortsættelse af Thurahs Danske Vitruvius.

1751, Febr.

LXXIII

Bogtrykker A. H. Godiche, der har købt J. Schmitzens Bogtrykkeri, hvormed han mener følger Oplagsret til en Række Opbyggelseskrifter og Bøger (skönt det dog viser sig, at ogsaa andre har trykt disse Bøger), andrager om Privilegium. Rektor omsender denne hans Supplik til Erklæring, og Holberg udtaler:

Angaaende *Godikkes* begiæring da saasom han siger at den skall være skikket til Waisenhusets erklæring i henseende til en af de anførte böger, da vill han enten *exerpere* same bog eller afkiøbe *exemplarerne* hvorved all vanskelighed hæves

L Holberg

Holbergs Votum findes under den følgende Sag, der ikke angaar Godiche; aabenbart har han faaet denne ny Oplysning i Mellemtiden.

1751, 15. Marts.

LXXIV

Prof. Kall har meddelt, at han i disse Dage er bleven spurgt, om Universitetet til 11. Juni vil sætte 6000 Rdr. paa første Prioritet i den tilforn saakaldte Wichmanns Gaard i Admiralgaden, som skal være opført af Kristian IV for Kirsten Munk. Rektor beder under den følgende Sag Holberg om en Udtalelse desangaaende og samtidig at erklære sig om sin Afgang fra Kvæstorembedet, hvilket indgaaende er bleven drøftet af de andre Professorer ved den foregaaende Votering. Holbergs Udtalelse lyder:

Om det af Hr *Prof Kall* omtalte pant kand intet dömes forend gaarden *examineres*: Dette veed ieg at det er en gamel gaard som neppe vill löbe til 5000 Rdr paa *auktion*. Jeg bliver ved min forrige meening at det er ikke raadeligt at giöre ansogning om *permission* at udlaane for 4re

pro cento, thi saa snart det offentligen bliver kundgiort, ville vi faae alle vore andre *Debitores* paa halsen, som endnu tie. Det er og ikke fornödent, saasom man af andre erholdne bevillinger er *authoriseret* til at udsætte saa vel *Legatorum* som börnepenge for 4 *pr cent*: En mand fra Fyen var hos mig i gaar som forlangede 16000 Rdr paa iordegods. Han begjærede at tage i betænkning om 4½ *pr Cento*. Det er derfor raadeligst ingen offentlig ansøgning at giøre. Men det er nok at *Consistorium* bevilger at laane for 4 *pr cento*, naar intet meer kand erholdes. *Memorial* er i dag indgiven til Kamæret om opsigelsens udsættelse til næstkømande 11 *Dec*:

Hvad *Qvæstura* angaaer, da bliver ieg ved mit forsætt; at det ikke skeer af overiilelse men af velberaad hue, sees af mine trykte skrifter, hvorudj ieg giver tilkiende, at alderdom og svaghed paaminder mig at nedlægge det. Mange have holdet for at ieg udj den tilstand har holdet længer ved end ieg burte og *Consistorium* er ikke tient med en gammel krobling. Ellers takker ieg de gode Herrer for deres hidindtil beviiste *affection* og *assistance*: Jeg¹ bliver dog ved indtil *Universitetets* og *Bibliothekets* Regnskaber in *Junio* blive aflagde.

Min meening er ellers ikke at *qvæstura* skulde *ambulare* vexelviis mellem *Rectores*. Det er nuomstunder af all for stor betydelighed dertil. Hvorudover hvis *plurima* skulde falde derpaa, lader ieg *solenniter protestere* derimod, saasom ieg ikke vill være deelagtig udj den uheld, som ieg forudseer deraf vill flyde

L Holberg

Sml. herom Chr. Bruuns Udgave af Holbergs Epistler V, 295 ff., hvor den Halvdel, der handler om Kvæsturen, er trykt (S. 298).

Samme Halvdel er ligeledes trykt i Matzen, Kbhvns Univs. Retshistorie II, 344 f., og i Dahlerup, Holbergs Breve, S. 172 f.

¹ Dette Punktum er tilføjet bagefter.

1751, 17. Marts.

LXXV

Universitetets Patron har meddelt, at Kongen har disponeret over to ledige Professorater i det teologiske og juridiske Fakultet, og at det endnu ikke vides, om de, der bliver udnævnt, skal indtræde i Formandens Ret i Henseende til Indtægter. Patronen giver derfor Konsistorium Meddelelse, for at man kan udtale sig forinden, og for at der ikke skal opstaa Disputer om Indkomsternes Deling og Distribution. Rektor og Prof. Rosenstand Goiske hævder, at man skal holde paa den gamle Ordning, hvorefter der opteres og ascenderes efter Senium, og C. Lodberg Friis »conformerer« sig med disse to. Cirkulæret omhandler tillige en Skiftesag. Holberg udtaler:

Jeg *Conformerer* mig ogsaa herudj med de same. Hvad forestillingen til *Patronum* angaaer, da faaer den med stor varsomhed opsættes. Og var det best at den blev omskikked samtlige til eftersyn og i Ligemaade til Biskop Hersleb som herudj ogsaa er *interesseret*

L Holberg

1751, 7. April.

LXXVI

Amtmand C. S. v. Plessen har sendt Rektor en Udskrift af Højesterets Dom over Rødovre Mænd samt et Brev til Amtmanden fra Regimentsskriver Dahl, hvorpaa en Paategning om, at hvis Universitetet vil nedsætte Procesomkostningerne til 40 Rdr. (fra 60), saa vil Amtmanden sørge for, at Bønderne snarest udreder dem.

Baade Rektor og de øvrige Professorer er tilbøjelige til at gaa ind herpaa. Holberg svarer:

Jeg er af samme tanker, skiondt ieg seer ikke til hvem og af hvem den giorte forsikkring er¹ om, de 40 Rdr betaling er skeet². thi ieg seer allene et paaskrift uden haand paa Regimentsskriverens *memorial*

L Holberg

P. Horrebow medunderskriver Holbergs Votum.

¹ »er«, der er tilføjet over Linjen, skal udgaa. ² »er skeet« findes tilføjet over Linjen; Læsningen iøvrigt usikker.

1751, 10. April.

LXXVII

Holberg lader følgende Skrivelse cirkulere mellem Konsistorialerne:

Magnifice Rector Hoistærede
Herrer *Consistoriales*

Saasom ieg snart maa reise til mit gods, og ieg agter at levere for min bortreise alle sager *Qvæsturam* angaaende til min *Successor*, saa ombedes tjenstligen de gode Herrer at de strax vilde udnævne en *Qvæstor* i mit sted. Jeg haver talet herom med Hr *General Auditeur Stampe* som findes ikke uvillig dertil og som haver *capacitet* baade udj regnskabssager og *Jurisdiction* som hertil behöves: Jeg haver ogsaa foredraget *Patronen* det same, og har fundet hans *approbation*. Jeg takker ellers de gode Herrer kiærligen for deres mig hidindtil beviiste *assistance* og *affection*.
Forblivende stedse

Deres
forbundne tiener

L Holberg

At hr *General Auditeur Stampe* endnu en kort tid haver med *Secretariatets* forvaltning at bestille kand ingen hinder herudj giores¹ hos en *habil* mand, helst saasom en deel af de sager som befattes under *Qvæstura* tilforn af *Secretario* blev forretted

[Udskrift:]

Magnifico Perjllustri, Nobilissimo et Amplissimo Senatui Academico

Rektor, Teologen Peder Holm, noterer paa Skrivelsen, at han gerne samtykker i, at Stampe bliver Kvæstor og takker »Hr. Baronen skyldigst for den ved same Betiening beviiste Fliid og Omhyggelighed for *Universitetets* Beste«. Ogsaa Peder Rosenstand-Goiske slutter sig til Holbergs Forslag »med lige tacksigelse for Hr. *Baronens* *Academiet* ved *Qvæsturæ* vindskibelige *administration* beviiste tjeneste« — til hvilken Udtalelse de øvrige slutter sig.

Henrik Stampe takker Holberg »for hans hidindtil viiste *vigilance* for *Universitetets* tarv« og vilde ønske, om han skulde have den Ære »at *succedere* ham«, han da »og derudi kunde *imitere* ham«.

Tidligere trykt i Chr. Bruuns Udgave af Holbergs Epistler V, 295, og i Dahlerup, Holbergs Breve, S. 174f.

¹ Saaledes i Originalen.

1751, 17. April.

LXXVIII

Rektor fremsætter de Konditioner, paa hvilke Generalauditør Henrik Stampe ønsker at overtage Kvæsturen efter Holberg, navnlig at han, naar han atter forlanger det, kan blive Embedet kvit. Endvidere henstiller Rektor bl. a., at Kapitalernes Revision og Overtagelse sker snarest, at den Obligationsbog, der er i Rektors Væрге, føres à jour, og at der træffes en Ordning om forskellige løbende Kvæstursager (bl. a. om 10000 Rdr., som Løjtnant Chr. Lautrup vil laane mod Pant i Aggersvold). Rektor og Professorer er enige i at indrømme Henrik Stampe de stillede Betingelser. Holberg udtaler:

Jeg *Consenterer* ogsaa udj de *Conditioner* som Hr *General* [*Auditeur*] *Stampe* forlanger og takker for hans *raisonnable* tilbud. Paa de sager som henhøre til *Qvæstura* skall giøres optægnelse og mod *qwittering Successori* leveres paa same maade som ieg det har faaet tillige med et stort skrin og skab, og haaber ieg at han har den godhed at drage omsorg for de övrige penges udsættelse. Hvad *Capitalernes revision* er angaaende da er derved ingen *periculum in mora*, saasom det er moxen ikke uden en *ceremonie*. Til den beskyldning som *Rector* udj de renskrevne *protocoller*¹, neml at saadan *revision* udj de sidste aar er forsömt, har indfort, skall siden besvares. Kongelig bestalling paa *Qvæstura* er ikke fornöden. *Scrinium* hvorudj *obligationerne* ere forvarede og hvorudj findes en optegnelse, ere udj mit giemme og det med *Consistorii* tilladelse.

L Holberg

Jeg haaber at Hr *Justitz R Buchwald* forskaffer os et endeligt svar fra *L² Laurup*

¹ Holberg hentyder her til de Udtalelser af Prof. P. Holm, der findes i Protokollen over Konsistoriums Cirkulærer 1750-58, S. 58 ff. Disse Udtalelser er refererede i Matzen, Kbhvns Universitets Rets-historie II, 344, og i Dahlerup, Holbergs Breve, S. 169 ff. ² 3: Løjtnant.

1751, 2. Septbr.

LXXIX

Lavrids de Thurah har sendt Holberg et Brev om, at han vil overlade Kobberpladerne til Hafnia hodierna, 110 i Tallet, til Universitetsbiblioteket for 600 Rdr. paa favorable Vilkaar. Rektor omsender dette Brev, hvorpaa Prof. P. Holm erklærer, at efter hans Mening

har Studenterne mere Brug for Bøger, og hertil slutter de fleste Konsistorialer sig. Holberg udtaler:

Hvis Hr Oberst *Thurah* vilde lade noget tilstrækkeligt aftinge nemlig til 400 Rdr, synes mig at hans tilbud kunde være antageligt: thi det var synd og lidet *reputerligt*, at pladerne bleve saalte til fremede. *Bibliothekets* indkomster ere store: ia saa store at *posteriteten* derved vill blive *embarrassered* helst om de længe *vacerende Professioners* indkomster dertil skall lægges: hvor om videre *consultation* behöves. Det er ikke mod *fundatz* at *Bibliotheket* for gott kiøb tilhandler sig plader som behöves til skrifter og bögers nye oplag. Det er ei eller af nogen *consequence*, saasom *Possessor* underkaster kiöbet *Consistorij* frie villie. J det ovrigte retter ieg mig herudj efter *Pluraliteten*

L Holberg

1751, 18. Oktbr.

LXXX

Rektor omsender til Erklæring: 1. Student Carl Thestrups Supplik til Kancelliet om Stipendium Communitatis; 2. et Brev fra Patronen om Besættelsen af de to ledige Professorater (jvfr. LXXV). Rektor foreslaar i Svaret at understrege Betydningen af Jus senii saa indtrængende som muligt; 3. en Memorial fra Jfr. Sandrue, der har et Mellemværende med Universitetet angaaende et Egeslevmagle Kirke tilhørende Hus. De fleste Professorer henstiller Afgørelsen af første Post til det teologiske Fakultet og m. H. t. den tredje Post er man mest tilbøjelig til at gaa ind paa Jfr. Sandrues Forslag. Holberg udtaler

Jeg er eenig med foregaaende udj 1ste og 3 post. Hvad *Patroni Rescript* angaaer da synes derudj ikke at være sigtet enten paa *Scheid* eller *Reus*: men heller paa andre

fremēde; og er det derfor *Professorerne* dismeer angelegent at forestille hvormeget det er mod *Universi[te]tets fundatz* og hvor stor *Confusion* det vill forårsage hvis nye *Professores* skulde træde lige ind udj de afgangnes *ancien-netet*. Ellers maa tilkiendegives hvad som det *vacante N Jurisconsulti corpus* har hæved siden naadsens aaret som bestaaer udj de 3 sidste *distributzer* hvilken *ad interim* ere beregnede *Bibliotheket* til indtægt. *Summen* kand tilkiendegives af nuværende *Qvæstore*,¹ til hvilken regnskabene ere overleverede

L Holberg

P. Horrebow medunderskriver Holbergs Votum.

I Universitetspatronens Skrivelse var hentydet til nogle Fortilfælde, men det mentes, at der maatte være nogen »error eller *lapsus calami* udi Brevet.« C. L. Scheidt tog sin Afsked fra Universitetet og drog til Hannover, da Langebek blev foretrukket for ham som Gehejmearkivar efter Grams Død 1748, og J. F. Reuss var 1749 bleven Generalsuperintendent i Hertugdømmerne.

¹ Henrik Stampe.

1751, 26. Novbr.

LXXXI

Kancelliet har til Erklæring indsendt en Del Magistratsskrivelser m. m. angaaende Pligten til Brolægning af de Universitetet tilhørende »afbrændte« Pladser i Studiestræde og St. Pederstræde, hvor man netop skulde til at opføre ny Professorresidenser (sml. Sjæll. Miss. 1751, Nrr. 451–53 og 1752, Nr. 264). Holberg udtaler:

Hvad som af *Qvæstoris cassa* er betalt kand sees af bygnings regnskaberne som nu ere udj *Gen Auditeur Stampes* giemē, hvilken vel lader dem medfølge til eftersyn. Af min klakebog seer ieg at foruden *renovation* lykte og spoiteskatt af same *cassa* er betalt nogle gange for

broelægning udj *St Peders* og *Studii* Stræde for uden de store aarlige *Summer* for de 6 *Residentzers* vandspring. Om bygnings regnskabs *protocoller* kand *foundationen* ellers in- tet melde, saasom disse regnskaber ere 3 aar yngre.

L Holberg

Klakkebog = Kladdebog; Spøite = Sprøjte; Vandspring = Vandtilførsel.

1751.

LXXXII

Det efterfølgende Votum findes i den Abrahamsske Autografsamling paa Kgl. Bibliotek (4to Nr. 1017). Det er udklippet af et Cirkulære, som rimeligvis i sin Tid er fjernet fra Universitetsarkivet, og Lappen bærer paa Bagsiden Rester af Udskriften: Sen[atui Academico]. Sagen, dette Cirkulære maa have omhandlet, er følgende:

Den islandske Student Poul Vidalin, der havde deponeret i Kbhvn., var 1749 rejst udenlands og blev i Begyndelsen af 1750 indskrevet ved Universitetet i Leipzig, hvor han studerede Filosofi og skønne Videnskaber under den berømte J. C. Gottsched. Han vilde gerne videre ud i Verden og ansøgte derfor i Maj 1751 den danske Konge om Stipendium til sine Studeringers Fortsættelse i Udlandet. Da Andragendet forblev ubesvaret, henvendte han (der stadig opholdt sig i Leipzig) sig i Novbr. til Oversekretæren i Danske Kancelli J. L. Holstein, som jo tillige var Universitetspatron, og under 27. Novbr. lod denne en Skrivelse afgaa til Rektor og Professorer, om at Kongen ikke havde kunnet bevilge hans Andragende for ikke at skabe Præcedens, men gerne saa ham hjulpet. Hvorfor Oversekretæren henstillede til Universitetet at udfinde Midler dertil og undersøge, om der ikke fandtes et Stipendium, han kunde faa. (D. Kanc. Breve 1751, Nr. 291; Erler, Die jüngere Matrikel der Univ. Leipzig III, 456).

Om Holberg har kendt denne Skrivelse eller vidst, at Gottsched anbefalede den islandske Student, eller endelig, om Vidalin forud har henvendt sig direkte til Universitetet, skal lades usagt. Holberg erklærer sig imidlertid saaledes:

Efterdj *Widalin* ingen penger havde kunde have¹ have blevet² hieme, hvor han kunde have lært det same som han lærer i *Leipzig*. Jeg veed ellers intet forslag at giøre til at hielpe ham af hans giæld, og hvis ieg havde noget *Stipendium* gav ieg det heller til en anden hvis *merita* ere her hieme bekiendte

L Holberg

Under Holbergs Navn findes i Udklipet de øverste Rester af et P.; rimeligvis er det P. Horrebow, der har medundertegnet Holbergs Votum.

Tidligere trykt i Werlauffs Hist. Antegnelser til Holbergs atten første Lystspil, 1858, S. 55.

¹ Skrivfejl for: han. ² Rettet fra: bleven.

1752, 1. Febr.

LXXXIII

Der er kommet Meddelelse om, at Præsten i Fakse, Laurentius Frølund, i Aar ligesom i Fjor har ladet fælde og hjemskove to store Bøge i Fakse Strandskov paa Universitetets Grund, og at Skovfogden begge Gange har været borte. Herom udtaler Holberg sig saaledes:

Skovfogden maa udj *rigueur exequere* efter Skovfor[or]dningen saa man seer at Præsten *continuerer* udj sit slette forhold og *agerer desperat*. Han har naar den *Paasche* komer ikke betalt sin *pension* udj 3 aar, hvilket *Qvæstor* er saa god at erindre til den lille *distributz*

L Holberg

1752, 11. Septbr.

LXXXIV

Kancelliet har sendt Rektor og Professorer til Erklæring et Andragende fra Kancelliraad Adrian Becker, hvori denne ansøger om Pri-

vilegium til at lade oplægge og trykke en Samling af Forordninger, især vedkommende Rettergang, som vil kunne sælges for en Sjettedel af, hvad de nu koster. Rektor, P. Kofod Ancher, foreslaar, at man imødekommer Andrageren, hvis Bogtrykker Høpfner ikke har noget derimod, og flere af Professorerne slutter sig til ham. Holberg erklærer:

Naar efterspørges *Cancellie Raad Beckers* bedrifter og forhold den korte tid han var Regimentsquarttermester, saa vill befindes at ham hverken bör eller kand *accorderes* det som han forlanger sær saasom det er ikke alleene andre *privilegerede* til *præjudice* men til merkelig skade; thi den største deel af deres oplage, hvorudj stikker en stor haab penge vill derudover blive til *maculatur*. Hvorom alting er saa maa først indhentes Frue *Wielands* og Hr *Hofners* erklæringer

L Holberg

Kall, Møllman, Stampe og Munthe, der voterer efter Holberg, er enige med ham i, at de to Bogtrykkere bör høres, og den endelige Erklæring overfor Kancelliet kommer da ogsaa til at gaa ud paa, at man ikke kan tilraade Andragendets Bevilling, hvorefter det afslaaes i Konseillet (D. Kanc. Supplikbog 1752 II, Nr. 448).

Adrian Becker, Regimentskvartermester ved Fynske nationale Regiment, blev 1746 Kancelliraad og 1763 Herredsfoged i Sunds og Gudme Herreder.

1753, Aug.

LXXXV

Rektor fremsender Fogden P. Bruuns Brev af 15. Aug. 1753 om en Mand, der ønsker Tilladelse til at opføre et Hus paa 3 à 4 Fag paa Abbetved Overdrev, tilhørende Facultas Philosophica. I Nærheden ligger et næsten udhugget Skovstykke, som Fogden mener Husmanden kunde forpligtes til at efterplante. Holberg ytrer herom:

Huusmænd som skall fortiene deres bröd ved arbeide hos bonden söge efter boeliger udj byerne. Hvorudover denne fattige huusmand som paa egen bekostning vill lade bygge et huus paa et saa ubeqvemt sted, synes at ville benytte sig af skoven i fremtiden, og kunde derfor hans begiæring ham afslaaes

L Holberg

Udateret.

LXXXVI

Følgende Rundskrivelse fra Holbergs Kvæstortid hører til i Universitetsarkivet, men er kommen bort fra sin Plads og ligger nu i Kgl. Bibliotek (Ny kgl. Saml. 4to Nr. 2020 n). Aktstykket bærer hverken Dato eller Paategninger af anden Art. En Resolution om Kofod Anchers Naadsensaar faldt i Konseillet 20. Oktbr. 1741 (Sjæll. Miss. 1741, Nr. 585). Søren Bloch fik Bestalling som Prof. theol. 4. Aug. 1741, men kaldedes 15. April 1746 til Sognepræst ved Budolfi Kirke i Aalborg.

Efter *Rect* og *Consistorij* seeneste *resolution* omskikkes igien *Universitetets* regnskab, paa det at en hver kand see alle *vota* udj den *qvæstion*, angaaende naadsens aaret af *Corpore Theol* 4 til *Bibliotheket*, og derefter enten *corrigere* eller bestyrke deres forrige meening. Jeg for min part retter mig villigen efter *plurima* endogsaa udj denne sag ligesom ieg tilforn gjorde, da same *qvæstion* var *Pr Kofod* angaaende, skiöndt ieg saa vel da som nu har været af anden meening. Ja efter den oplysning ieg har faaet om indholden af den Kongl *resolution* paa Hr *Prof Kofods* ansögning, nemlig at han af Kongl Naade og uden *consequence* blev *dispenseret* for at give naadsens aar, staaer ieg ikke allene fra min forrige meening, men agter

det og raadeligt ikke at anholde om nogen nye Kongl *resolution*, helst, saasom *Prof Kofoed* vidner, at det var ikke uden med nød at *Patronus* den gang tog imod hans *supplique*. Man har ei heller nödigt at *exponere* sig ved nye ansøgning og forespörsel, helst om Hr *Prof Block* *persisterer* i den erklæring, han gjorde muntlig i *Consistorio*, nemlig at han ikke *disputerede Bibliotheket* sin rett, men forlangede alleene *Suspension* herudj, saa som han ikke er udj tilstand at kunne *prænumerere*. Hvis han bliver ved saadan erklæring, ophörer paa eengang alle *difficulteter*, *Bibliotheket* beholder sin rett, og *Consistorium* underkastes ingen eftertale at ville *stringere* en *Collegam*, som er *chargeret* med *familie* at udreede en saadan sum penge over sin formue. Det staaer altid udj *Consistorij* magt at *suspendere* tingen udj saadan *casu* og med en god mand, der er udj saadan *situation*, og at overlade *posteriteten*, hvad *rigueur* eller *faveur* herudj kand bruges mod *decedentis* hustrue og arvinger

L Holberg